

Čiekurs ziema

INFORMATĪVS IZDEVUMS MEŽA ĪPAŠNIEKIEM ○ 1 (29) 2011

Ziemassvētku pārsteigumi mežā

Aizvadītie baltie un sniegainie Ziemassvētki atnesa ne tikai prieku, bet arī daudzus nepatīkamus brīžus. Daudzviet Latvijā, it sevišķi Latgalē, meža īpašnieki piedzīvoja nepatīkamu pārsteigumu – lietus, sals un sniegs nolīcis un nolauzis jaunaudzes.

Laukā minus 6–7 grādi, bet list kā pa Jāņiem. No rīta pierastā apkārtējā ainava jau tikai ar pūlēm atpazīstama. Kokiem galotnes vienā līmenī ar sakņu kaklu, acu priekšā sprēgā un lūst stumbri. Pēc dažām dienām stāvoklis pasliktinās, kokiem uzkrīt vēl paprāva sniega kārtā. Nu jau lūzt arī egļu un priežu galotnes.

Visvairāk cietušas bērzu audzes. Tas izskaidrojams ar bērzu specifisko stumbra un vainaga uzbūvi. Daudz sīku zariņu – visi pārklāti ar centimetru biezu un biežāku ledus kārtu. Stumbrs tādu smagumu neiztur, padodas liecei. Smagāk cietušas nekoptās un novēloti koptās, t. i., izstīdējušās audzes, tomēr daudzviet vienlīdz stipri cietušas arī savlaicīgi koptās, retās, tā dēvētās noturīgās bērzu audzes, arī atsevišķi augoši bērzi.

Bērzu jaunaudžu īpašnieki vilušies

Visstiprāk tika bojātas līdz 20 gadu vecas bērzu jaunaudzes, tajā skaitā stādījumi lauksaimniecībā neizmantojamās zemēs. Daudzi meža īpašnieki, redzot, kas noticis ar tik rūpīgi stādītām un koptām jaunaudzēm, pārlie-

cināti izsakās, ka vairāk nekad nestādīs bērzu. Turklāt, šobrīd no izpostītajām jaunaudzēm praktiski nekādu sortimentu iegūt nevar, ir tikai zaudējumi un vilšanās. Diemžēl dažādas dabas katastrofas Latvijā periodiski notiek, un no tām cieš dažādas koku sugas. Tā ir realitāte, un ar to ir jārēķinās jebkuram meža īpašniekam. Šajā ziņā noturīgākas tomēr ir mistraudzes. Tās ieteicams veidot ieaudzējot mežu lauksaimniecības zemēs. Stādījumus nedrīkst sabiezināt, jau jaunībā tiem jādod pietiekama augšanas telpa.

Ir cerība

Koki atkušņa rezultātā no ledus gūsta atbrīvojās tikai 9.–10. janvārī. Un, meža īpašniekiem par prieku, tika novērota netipiska parādība – liela daļa koku vairāk vai mazāk iztaisnojās, daļa pat pilnīgi. Parasti sniegliece ir neatgriezeniska. Varbūt noteicošā bija gaisa temperatūra. Šoreiz tas notika stabila sala apstākļos. Koki noliektā stāvoklī atradās vismaz divas nedēļas, tomēr pēc tam liela daļa spēja iztaisnoties. Šādos gadījumos kokiem ieteicams palīdzēt, atbrīvojot no sniega noliektu galotni. Novērots, ka atkušņa sākumā no sniega gūsta atbrīvotie koki iztaisnojas labāk. Protams, arī tie ir bojāti – plaišas un citas rētas, vainagiem nolauztas galotnītes un zari. Šos bojājumus dziedēs laiks, tomēr plānotais lietkoksnis sortimentu iznākums šādi bojātās mežaudzēs vairs nav gaidāms.

Ko iesākt?

Ieteicams nesteigties ar bojāto koku izzāģēšanu un nogaidīt līdz pavasarim. Ziemas beigās jāapsēko mežaudzes, jānovērtē bojājuma pakāpe un jāpieņem lēmums. Ja lauzto un liekto stumbru ir daudz un vizuāli dzīvotspējīgo koku šķērslaukums audzē ir zem kritiskā, tā būtu nocērtama kailcirtē un atjaunojama no jauna. Tam nepieciešams Valsts meža dienesta sanitārais atzinums. Ja bojāto koku ir mazāk, tie jāizcērt kopšanas vai sanitārā cirtē.

Bojātās audzes var atjaunot, izmantojot ES atbalstu

Šobrīd meža īpašniekiem pieejams ES atbalsts aktivitātē “Mežsaimniecības ražošanas potenciāla atjaunošana ugunsgrēku un dabas katastrofu radīto postījumu vietās”. Tas paredz atbalsta saņemšanas iespēju arī snieglauzē un sniegliecē iznīcināto mežaudžu platību atjaunošanai. ES atbalsts paredzēts tikai kailcirtes gadījumā par meža atjaunošanu un kopšanu.

Pieteikšanās 3. kārtā tika atvērta 2010. gada 7. oktobrī un ilgs, līdz tiks iztērēts kārtā pieejamais finansējums. Aicinām meža īpašniekus apsekt savus īpašumus, rūpīgi izvērtēt situāciju, ja vajadzīgs, vērsties pēc padoma pie speciālistiem un nepieciešamības gadījumā izmantot iespēju un saņemt ES atbalstu jaunaudžu atjaunošanai.

*Ludvigs Karvelis,
MKPC Ziemeļaustrumu nodaļas vadītājs*

ŠAJĀ NUMURĀ:

JAUNUMI

- Mainīti nosacījumi ES atbalsta saņemšanai
- Izmaiņas nodokļu normatīvajos aktos
- Valsts Meža dienesta aktuālā informācija

2. - 3. lpp.

SAIMNIEKOJAM MEŽĀ

- “Jebkura iespēja ir jāizmanto”, uzskata Artis Vaivods, meža īpašnieks no Čerņoņas pagasta
- Jauns meža nozares informatīvais vortāls

4. - 5. lpp.

AR MEŽU SIRDĪ

- Leonam Vitolam šogad paliktu 80
- Par Lubānas mežsaimniecības skolu

6. - 7. lpp.

NOTIKUMU MOZAIKA

- Meža nozares Gada balvas “Zelta čiekurs” laureāti
- Meža dienas šogad notiks Starptautiskā meža gada ietvaros
- Meža nozares seniori aicina pievienoties

8. - 9. lpp.

PASAULĒ

- Vēlreiz par Zviedriju no cita skatu punkta
- Kā meža īpašnieku kooperācija veidojusies ārzemēs

10. - 11. lpp.

PRAKTISKI PADOMI

- Kā ierobežot sakņu trupi skuju koku mežos
- Zemsedzi var irdināt arī ar krūmgriezi

12. - 13. lpp.

NO PIEREDZES PŪRA

- Kā atpazīt kokus bezlapu stāvoklī?
- Kā mēs varam palīdzēt meža dzīvniekiem ziemā
- Kas kavē meža īpašniekus iesaistīties bioenerģijas ražošanā

14. - 15. lpp.

Par jaunumiem šogad

Milje lasītāji!

Vispirms vislabākie novēlējumi jums Jaunajā gadā. Iepriekšējā gada nogalē un šā gada sākumā laika apstākļi un ziema sagādāja mums ne vienu vien pārsteigumu un pārbaudījumu. Tomēr pāris jaukās dienas liek jau nojaust pavasara tuvošanos un plānot turpmākās darbības. Tāpēc pastāstīšu par Meža konsultāciju pakalpojumu centra iecerēm šogad. Varbūt arī jūs tās ieinteresēs.

Tāpat kā pagājušajā gadā turpināsim īstenot Valsts lauku tīkla pasākumus. Čiekuru plānojam izdot četras reizes gadā. Diemžēl pasūtīt izdevumu nav iespējams, bet saņemt to varēsiet tāpat kā līdz šim Meža konsultāciju pakalpojumu centra nodalās, LKC reģionālās nodalās, mežniecībās un bibliotēkās. Turpināsim organizēt bezmaksas seminārus par aktuāliem un meža īpašniekiem svarīgiem tematiem, kā arī apmācības. Tās šogad plānotas nopietnākas, tāpēc vajadzēs rēķināties ar vairākām dienām, lai apgūtu kādu no meža tematiem. Esam iecerējuši dažas jaunas lietas. Piemēram, apzināt un apkopot tādus demonstrējumu objektus meža īpašnieku mežos, kuros redzams kāds labs apsaimniekošanas piemērs vai pieredze. Tas ļautu jums vienam ar otru dalīties pieredzē vai aizgūt kādas labas idejas. Tāpat aicināsim kopā interešu grupas un turpināsim uzsāktās darbības meža īpašnieku kooperācijas veicināšanā.

Joprojām mūsu darbības prioritāte arī šogad būs ES atbalsta apguves veicināšana privātajos mežos. Piedāvāsim meža īpašniekiem konsultācijas un pakalpojumus. Savā piedāvājumā klāstā centīsimies iekļaut dažādus jaunus pakalpojumus. Piemēram, sadarbībā ar portālu cirsuizsoles.lv sāksim piedāvāt cirsu izsoles privātajos mežos, nodrošinot meža īpašniekam iespēju saņemt augstākus ieņēmumus no sava meža. Turpināsim organizēt arī mednieku un medību vadītāju apmācību kursus.

Tāpat kā līdz šim turpināsim nodarbināt topošajiem meža īpašniekiem – skolēniem. Šogad gan vairāk aicināsim apmeklēt apmācību centrus "Pakalniēši" un "Mežtekas", kuros varēsiet uzzināt daudz ko jaunu par meža lietām un medībām. Bet meža gidi aicinās skolēnus iepazīties ar meža audzēšanas ciklu pie kāda no meža īpašniekiem.

Aicinu arī šogad jūs aktīvi piedalīties pasākumos, kā arī izmantot iespējas un piedāvājumus. Uz tikšanos!

Sarmīte Grundšteine
Čiekura redaktore

Izmainīti nosacījumi ES atbalsta saņemšanai

Pagājušā gada 9. novembrī valdība apstiprināja Zemkopības ministrijas (ZM) izstrādātos grozījumus Ministru kabineta (MK) 2009. gada 6. oktobra noteikumos Nr. 1145 "Valsts un Eiropas Savienības atbalsta piešķiršanas, administrēšanas un uzraudzības kārtība pasākuma "Meža ekonomiskās vērtības uzlabošana" īstenošanai".

Grozījumi paredz sekojošas izmaiņas:

- Atbalstu jaunaudžu kopšanai un mazvērtīgo mežaudžu nomaiņai piemērotas jaunas tehnikas, inventāra, aprīkojuma un iekārtu iegādei var saņemt pretendenti, kuru īpašumā ir atbalsta saņemšanas nosacījumiem atbilstošas meža platības (jaunaudzes) ar vismaz 2 hektāru lielu kopējo platību iepriekšējo 3 hektāru vietā. Šāds precizējums bija nepieciešams, jo vidējais privātā meža īpašuma lielums Latvijā ir tikai 7,5 hektāri. Pasākumā uz atbalsta

varēja pretendēt tikai daļa mežaudžu (jaunaudzes un mazvērtīgas mežaudzes), kas atbilst pasākuma nosacījumiem. Turklāt vidējā cirsma platība Latvijā ir aptuveni 2 hektāri, līdz ar to var pieņemt, ka vidējā jaunaudzes platība ir līdzīga.

- Projekta minimālais attiecināmo izmaksu apmērs šo noteikumu 6.3. apakšpunktā minētajā aktivitātē ir 500 eiro ekvivalents latos iepriekšējo 1000 eiro vietā. Līdz šim noteiktais projekta minimālais attiecināmo izmaksu apmērs nedod iespēju meža īpašniekam iegādāties tikai vienu instrumentu, piemēram, krūmgriezī komplektā ar darba aizsardzības līdzekļiem.

- Atcelts nosacījums, ka viens pretendents vienā gadā var pretendēt uz atbalstu ne vairāk kā 50 hektāru lielās pasākuma aktivitātēm piemērotās platībās. Izvērtējot līdzšinējo pretendentu aktivitāti pasākumā, konstatēts, ka šāds ierobežojums nav ne-

pieciešams. Ierobežojuma atcelšana neietekmēs mazo meža īpašnieku iespēju saņemt atbalstu, turklāt tādu meža īpašnieku, kuru īpašumā varētu būt 50 un vairāk hektāru lielu atbalsttie-sīgu platību, nav daudz.

Zemkopības ministrija prognozē, ka izmainot ES atbalsta nosacījumus, atbalsta saņēmēju skaits varētu palielināties apmēram par 20%–30%. Iepriekšējo gadu pieredze liecinot, ka iespēja saņemt ES atbalsta maksājumus mudina meža īpašniekus apsaimniekot savus meža īpašumus.

Projekta iesniegumi kopš 2010. gada 4. janvāra joprojām tiek pieņemti Lauku atbalsta dienestā (LAD), līdz tiks izlietots kārtai pieejamais finansējums.

Meža konsultāciju pakalpojumu centrs izveidojis informācijas lapu pasākumam "Meža ekonomiskās vērtības uzlabošana". Ar to var iepazīties mājas lapas www.mkpc.llkc.lv sadaļā Informatīvie materiāli.

Meža īpašniekiem nodoklis par ES atbalstu nav jāmaksā

Pagājušajā gadā aktualizējās jautājums par ES atbalsta aplikšanu ar iedzīvotāju ienākuma nodokli tiem meža īpašniekiem, kas īstenoja kādu no ES atbalsta aktivitātēm.

2010. gada 20. decembrī pieņemti grozījumi likumā "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli", kas noteic, ka nodokļa maksātājam, kurš nav saimnieciskās darbības veicējs, deklarācijā nav jānorāda summas, kuras par taksācijas gadu ir saņemtas kā valsts atbalsts un Eiropas Savienības atbalsts meža īpašniekiem no Eiropas Lauksaimniecības

fonda šādiem atbalsta veidiem:

- mežu ekonomiskās vērtības uzlabošana;
- infrastruktūrai, kas attiecas uz lauksaimniecības un mežsaimniecības attīstību un pielāgošanu;
- lauksaimniecībā neizmantojamās zemes pirmreizējai apmežošanai;
- mežsaimniecības ražošanas potenciāla atjaunošana un preventīvu pasākumu ieviešanai.

Diemžēl tas neattiecas uz Natura 2000 maksājumiem. 8. pantā teikts, ka ar nodokli

ir apliekamas arī atbalsta summas par saimnieciskās darbības ierobežojumiem meža īpašniekiem, kuriem meža apsaimniekošana nav saimnieciskās darbības veids. Līdz ar to šim ienākumu veidam tiek piemērota samazināta nodokļa likme – 10% apmērā.

Sākot ar 2011. gada 1. janvāri veiktas vairākas izmaiņas nodokļu normatīvajos aktos. Ar svarīgākajām izmaiņām var iepazīties Latvijas lauku konsultāciju un izglītības centra izdevumā "Lauku Lapa" 11.01.2011./Nr. 70, kas pieejams arī elektroniski interneta vietnē www.llkc.lv

Meža īpašniekiem pieejamais ES atbalsts

Šobrīd meža īpašniekiem pieejams ES atbalsts divās zemāk minētās aktivitātēs. Aicinām meža īpašniekus būt aktīvākiem un izmantot šo iespēju. Informāciju, konsultācijas un praktisku palīdzību projektu sagatavošanā un realizēšanā

var saņemt LLKC Meža konsultāciju pakalpojumu centra nodalās. Plašāka informācija un projektu dokumentācija pieejama MKPC un Lauku atbalsta dienesta interneta vietnēs: www.mkpc.llkc.lv un www.lad.gov.lv

RLP iesniegtais projektu skaits	Pieteiktās attiecināmās izmaksas (LVL)	Pieteiktais publiskais finansējums (LVL)	Kārtā atvēlētais publiskais finansējums (LVL)	Pieejamā publiskā finansējuma atlikums (LVL)	Pieteikts % no pieejamā publiskā finansējuma
"Meža ekonomiskās vērtības uzlabošana"					
3. kārtā (04.01.2010. – līdz ir iztērēts kārtā pieejamais finansējums)					
394	1 235 033	617 749	8 000 000	7 382 250	7,7
"Mežsaimniecības ražošanas potenciāla atjaunošana un preventīvu pasākumu ieviešana" aktivitātē					
"Mežsaimniecības ražošanas potenciāla atjaunošana ugunsgrēku un dabas katastrofu radīto postījumu vietās" (L226.1)					
3. kārtā (07.10.2010. – līdz ir iztērēts kārtā pieejamais finansējums)					
78	196 006	-	1 000 000	803 993	19,6

Informācija par iesniegtajiem projektiem līdz 2011. gada 17. janvārim no www.lad.gov.lv

Valsts Meža dienesta INFORMĀCIJA

Kādas izmaiņas gaidāmas?

Meža īpašnieki interesējas, vai šogad nav plānotas kādas pārmaiņas Valsts meža dienestā un vai nav mainījušās kādas prasības attiecībā uz dokumentu iesniegšanu vai saņemšanu. Uz Čiekura jautājumiem atbildēja VMD preses sekretāre Selva Šulce.

Vai 2011. gadā Valsts meža dienestā plānotas kādas strukturālas pārmaiņas, vai tas varētu radīt izmaiņas VMD pieejamībā meža īpašniekiem?

Patlaban, uz 01.01.2011., ja vien netiks pieņemti kardināli lēmumi, kas varētu būtiski ietekmēt Valsts meža dienesta struktūru un darbību, virsmežniecības un mežniecības strādā tāpat kā līdz šim.

Valsts meža dienesta struktūrā ir 10 virsmežniecības, 77 mežniecības, kurās ir 77 mežziņi un 397 (392 uz 01.02.2011.) mežsargi. Virsmežniecību un mežniecību atrašanās vietas /adreses/, uzraugāmās teritorijas un telefona numuri ir atrodami Valsts meža dienests mājas lapā www.vmd.gov.lv

Vai meža īpašniekiem 2011. gadā jāreķinās ar kādām izmaiņām attiecībā uz dokumentu (ciršanas apliecinājumu, pieņemšanu, pārskatu, ES atbalsta projektu) iesniegšanu/saņemšanu?

Tāpat kā līdz šim, meža īpašniekam vai tiesiskajam valdītājam no Valsts meža dienesta jāsaņem apliecinājums šādām darbībām: koku ciršanai; uzņēmumu (mežsaimniecību) ceļu būvei; meža reproduktīvā materiāla iegūšanai. Apliecinājums ir Valsts meža dienesta izsniegts dokuments, kas apliecina konkrētas plānotās darbības likumību un ir uzskatāms par šīs darbības atļauju.

Lai uzsāktu koku ciršanu meža zemē, nepieciešams apliecinājums, izņemot gadījumus, kad mežaudžu kopšanai tiek cirsti koki, kuru celma caurmērs ir mazāks par 12 centimetriem, kā arī sausie un vēja gāztie koki. Bez apliecinājuma izcirstais sauso un vēja gāzto koku apjoms attiecīgās mežniecības teritorijā esošajā īpašumā vai tiesiskajā valdījumā

nedrīkst pārsniegt 10 kubikmetrus gadā.

Apliecinājums koku ciršanai ir derīgs **trīs kalendāra gadus** no tā izsniegšanas gada, apliecinājums uzņēmumu (mežsaimniecību) ceļu būvei ir derīgs trīs gadus no tā izsniegšanas dienas, un apliecinājums meža reproduktīvā materiāla iegūšanai ir derīgs sešus mēnešus no tā izsniegšanas dienas, bet Valsts meža dienests var noteikt īsāku apliecinājuma derīguma termiņu, ņemot vērā konkrētās koku sugas reproduktīvo bioloģiju.

Nekas nav mainījies par pārskatu iesniegšanu, un meža īpašnieka vai tiesiskā valdītāja pienākums ir katru gadu **līdz 1. februārim** informēt Valsts meža dienestu par šādām iepriekšējā gada laikā meža zemē notikušajām izmaiņām par darbībām, kuru veikšanai bija nepieciešams apliecinājums; par meža bojājumiem; par meža atjaunošanu; par meža ieaudzēšanu; par jaunaudžu kopšanu. Meža īpašnieks vai tiesiskais valdītājs ir atbildīgs par sniegtās informācijas patiesumu.

Tāpat meža īpašnieka vai tiesiskā valdītāja pienākums ir divu nedēļu laikā pēc tam, kad noslēgts darījuma akts par viņa īpašumā vai tiesiskajā valdījumā esošās meža zemes sadalīšanu, informēt Valsts meža dienestu, iesniedzot attiecīgā darījuma akta kopiju.

Bet, ja nepieciešams, meža īpašniekam vai tiesiskajam valdītājam ir tiesības saņemt no Meža valsts reģistra visu informāciju, kas attiecas uz viņa īpašumā vai tiesiskajā valdījumā esošo mežu. Meža inventarizācijas informācija par konkrētā īpašnieka vai tiesiskā valdītāja mežu ir ierobežotas pieejamības informācija.

Ārkārtējā situācija ārpus aizsargoslām

Šā gada sākumā izveidojās meža īpašniekiem nepieredzēta situācija – Ministru kabinets 2011. gada 6. janvārī izsludināja ārkārtējo situāciju 40 Latvijas novados.

Situācijā, kura bija izveidojusies, Ministru kabinets, izvērtējot rīcības samērīgumu, uzdeva

koku ciršanu pie infrastruktūras objektiem (pamatā elektrolīnijām) nodrošināt ministrijām, nevis meža īpašniekiem un tiesiskajiem valdītājiem, jo bija iespējams operatīvāk atrisināt problemātiskos jautājumus.

Saskaņā ar Meža likuma regulējumu Valsts meža dienests nevar izsniegt apliecinājumu koku ciršanai personai, kura nav meža īpašnieks vai tiesiskais valdītājs, turklāt, pirms apliecinājuma saņemšanas ir maksājama valsts nodeva, bet būtu netaisnīgi pieprasīt meža īpašniekam maksāt valsts nodevu un saņemt apliecinājumu, ja koku ciršana nav tikusi veikta pēc viņa iniciatīvas.

Tāpēc, ar a/s "Latvenergo" tika panākta vienošanās, ka par atsevišķu bīstamo koku nociršanu ārpus aizsargoslām ar mērķi atjaunot elektroenerģijas padevi pēc darbu veikšanas, norādot elektrolīniju posmus, kuros veikta koku ciršana, tiks informēts Valsts meža dienests. Tajos gadījumos, kad plānota elektrolīnijas apdraudošo koku intensīva ciršana, akciju sabiedrība "Latvenergo" pirms plānotās darbības to saskaņos ar Valsts meža dienestu. Savukārt, Valsts meža dienests

apņēms informēt meža īpašnieku vai tiesisko valdītāju par a/s "Latvenergo" darbībām viņu īpašumos.

Attiecīgā VMD amatpersona īpašniekam vai tiesiskajam valdītājam papildus sniedz šādu informāciju:

- ja īpašnieks vēlas izvest nocirstos kokmateriālus un to apjoms pārsniedz 10 m³, īpašniekam ir pienākums noformēt apliecinājumu saskaņā ar Meža likuma 12. panta otro daļu.

- ja no a/s "Latvenergo" tiek saņemta informācija par to, ka plānota elektrolīnijas apdraudošo koku intensīva ciršana, kas pārsniedz 50 kokus uz gaisvadu līnijas 100 metriem, norādot plānotās darbības vietu (zemes vienību kadastra Nr., koordinātes), Valsts meža dienests saskaņo (pēc nepieciešamības, veicot pārbaudi dabā) šo plānoto koku ciršanu, vienlaikus par to informējot meža īpašnieku vai tiesisko valdītāju.

- ja izvedamais koku apjoms nepārsniedz 10 m³, tad apliecinājums koku ciršanai nav jāņem, jo šajā gadījumā koki tiek pielīdzināti vēja gāztajiem un sausajiem kokiem, kurus drīkst no sava meža līdz 10 m³ paņemt bez apliecinājuma.

Plānotie koksnes ciršanas apjomi pagājušā gadā palielinājušies

Ciršanas apliecinājumus uzrādītie plānotie koksnes ciršanas apjomi no 2010. gada 1. janvāra līdz 31. decembrim (ieskaitot izsniegtos ciršanas apliecinājumus plānotajam 2010. saimnieciskajam gadam no 2009. gada 1. septembra līdz 31. decembrim) bija 17,01 milj. m³ (9,64 milj. m³ valsts mežos un 7,37 milj. m³

pārējos mežos). Salīdzinot ar iepriekšējo gadu, 2010. gadā kopējais plānotais ciršanas apjoms ir palielinājies par 3,45 milj. m³ (valsts mežos par 0,72 milj. m³ vairāk, bet pārējos mežos par 2,73 milj. m³ vairāk). Izsniegto cirsmu skaits visos mežos bija 79 104 cirsmas (30 092 – valsts mežos, 49 012 – pārējos mežos).

Jebkura iespēja ir jāizmanto

Ja mežam pienākas ES atbalsts, tas obligāti jāizmanto. Tā uzskata Artis Vaivods, Rēzeknes novada Čornajas pagasta saimniecības "Vanagi" īpašnieks.

Artis sāka saimniekot 14,5 ha platībā, šo zemi viņš saņēma mantojumā no vectēva. Uzcēla māju un pamazām paplašināja saimniecību līdz pat 134 ha. Kolhoza laikos uz vectēva zemes bija ierīkota izgāztuve, un vēlāk zeme lauksaimnieciskai ražošanai, protams bija nederīga. Tomēr arī tā tika izmantota – Artis nolēma zemi apmežot. Pašu spēkiem platību rekultivēja un iestādīja eglītes. Pašlaik ir jau piecpadsmitgadīgu egļu jaunaudze. Vienu brīdi audze sākusi nīkuļot un vēlāk zeme licies, ka tā ies bojā. Iespējams, vainīga bijusi izgāztuves piesārņotā augsne. Pēc kāda laika eglītes saņēmušās un aug braši. Pašlaik jaunaudze jau ir izkopta.

Zemei ir jāražo

Mantotā lauksaimniecības zeme pārsvarā bija mazvērtīga (25 balles) un sāka aizaugt ar krūmiem, turklāt cieta no pārlieka mitruma. "Zemei ir jāražo," saka Artis. "Ja to nav izdevīgi izmantot lauksaimniecībā, stādīsime mežu, bet, kur neaug mežs, tur raksim diķus." Meža ieaudzēšana sākumā tika veikta par saviem līdzekļiem, vēlāk tika izmantotas gan SAPARD programmas, gan ES struktūrfondu līdzekļi. Kopumā 14 gadu laikā ieaudzēti 33,7 ha meža. Neizmantotā zemē stādīta egle, bērzs un kūdrainās pļavās melnalksnis. Un nu jau meža zeme ir 89 ha. Neapmežoti palikuši tikai bioloģiski vērtīgie zālāji paliņu pļavās 25 ha platībā. Tie jāuztur kārtībā, un tur saimnieko griezes un apkārtējo kaimiņu bites.

Saimniecībā veiksmīgi realizēti arī citi projekti. Pasākuma "Mežsaimniecības attīstība" ietvaros iegādāts traktors, kurš aprīkots darbam mežā. Diemžēl pašlaik šāda programma meža īpašniekiem vairs nav pieejama.

Realizēts meža ekonomiskās vērtības uzlabošanas projekts – veikta jaunaudžu kopšana un mazvērtīgu mežaudžu nomaiņa. Iegādāti instrumenti un aprīkojums šo darbu veikšanai, t.sk. arklis augsnes sagatavošanai PKL 70 un meža šķīvju kultivatoru stādījumu kopšanai.

Artis pēc profesijas nav mežsaimnieks, bet inženieris mehāniķis, strādā algotu darbu. Mežs ir gan sirdslieta, gan vaļasprieks, un ka saimniecības galvenā nozare reģistrēta mežsaimniecība. Visus mežsaimnieciskos darbus veic pašs un ģimenes spēkiem. Katrs zemes stūrītis ir pašs rokām apmiļots. Liels palīgs šajos darbos ir dēls Kaspars, kuram ir 18 gadi. Viņš labprāt palīdz un vasaras brīvlaikā lielākoties ir galvenais darbu izpildītājs, it sevišķi darbos ar tehniku.

Aktīvi piedalās biedrības darbā, palīdz kaimiņiem

Artis Vaivods ir arī ļoti aktīvs meža īpašnieks. No 2007. gada – Latvijas meža īpašnieku biedrības biedrs. Labprāt piedalās biedrības darbā. Uzskata, ka par to jāpadomā katram daudz maz nopietnam meža īpašniekam. Tas daudz nemaksā, bet priekšrocības ir vērā ņemamas. Galvenā priekšrocība ir tāda, ka pieejama operatīva informācija par jaunumiem un pārmaiņām

Dēls Kaspars Vaivods pie jaunās bērzu birtzaliņas

meža likumdošanā un ES atbalsta saņemšanas iespējām – tā uzskata Artis. Iespējams arī aktīvi piedalīties šajos procesos ar saviem priekšlikumiem, jo Zemkopības ministrijā tiek uzklauts Meža īpašnieku biedrības viedoklis. Zinot Skandināvijas valstu pieredzi, nākotnē

Artis Vaivods pie paša audzētām eglēm

arvien nozīmīgāka kļūs meža īpašnieku kooperācija, arī koksnes realizācijas jautājumos.

Artis ir aktīvs arī savā novadā. Neko neslēpj, dalās ar kaimiņiem un citiem meža īpašniekiem savā pieredzē, panākumos un kļūdās. Palīdz viņiem arī praktiski, sniedz dažādus pakalpojumus, galvenokārt augsnes sagatavošanā. Sniedz teorētisku un praktisku palīdzību ES projektu dokumentācijas sagatavošanā. Cītīgi piedalās visa veida

semināros un apmācībās, arī MKPC rīkotajos, un labprāt atvēr savas saimniecības platības šo semināru organizēšanai.

Grāvji regulāri jāuztur kārtībā

Tā kā, vecie meliorācijas grāvji nepilda savas funkcijas, saimniecībā daļa platības cieš no pārlie-

ka mitruma. 10 gadu laikā grāvji pakāpeniski pārtīrīti ap – 2 km garumā. ES atbalsta līdzekļi šeit gan netika izmantoti. Artis aprēķinājis, ka lētāk šos darbus veikt pašs spēkiem, neizmantojot sarežģīto un dārgo ES atbalsta projekta procedūru. Darbi vienmēr tika veikti pirms platību apmežošanas. Tagad grāvjos jau tri čalo ūdens straumes, bet blakus aug jaunās mežaudzes. Šajās platībās pārsvarā tika stādīts melnalksnis. Novērots, ka ne visās vietās kociņi aug vienlīdz labi, dažviet nīkuļo, acīmredzot tiem nepatīk nesadalījušās kūdras slānis. Problēma, protams, ir arī bebrī. Katru gadu mednieki saimniecībā nometī 4 līdz 5 bebrus, bet no tuvumā esošās Rēzeknes upes drīz vien nāk klāt jauni. Grāvji regulāri jāuztur kārtībā, uzskata saimnieks.

Pieredze meža ieaudzēšanā

Saimniecībā var apskatīt arī 27 gadus vecu egļu stādījumu aramzemē. To kolhoza laikos veica mežsargs, apmežojot mežā iekļautu lauku.

Foto: K. Vaivods

Foto: A. Vaivods

(Turpinājums 5. lpp.)

(Turpināts no 4. lpp.)

Artis šo platību savlaicīgi izkopis un atzarojis. Tagad šeit ir kārtīgs mežs un laba baraviku vieta. Daži koki jau sasnieguši balķu dimensijas, tāpēc Artis nepiekrīt apgalvojumam, ka mežu var izaudzēt tikai nākamajām paaudzēm. Pareizi un savlaicīgi kopjot, arī pašam tiks kāds labums. Arī sakņu trupe vēl nav konstatēta.

Artim ir sava pieredze un redzējums meža ieaudzēšanā. Pats svarīgākais ir pareizi sagatavot augsni. Stādīt lauksaimniecības zemē bez augsnes sagatavošanas būtu neprāts! Stādīšanai jāiegādājas labs stādāmais materiāls. Nopērkot lētākus maza izmēra un nekvalitatīvus stādus, nākotnē būs tikai lielāki izdevumi un problēmas pārstādot platības atkārtoti. Tās neatmaksājas. Pirmos gadus ne tikai jākopj stādu rindas, bet arī jāapstrādā stādu rindstarpas ar šķīvju kultivatoru; Artis pats to dara un iesaka citiem. Šis pasākums ne tikai iznīcina nezāles, bet galvenokārt stipri samazina iespējamus peļveidīgo grauzēju un uguns bojājumus. Jaunaudžu kopšana jāveic savlaicīgi, lai augtu spēcīgi, vēja uz sniega noturīgi koki.

Kas traucē strādāt?

Artis uzskata, ka galvenā problēma pašlaik ir jaunaudžu kopšanā. ES atbalsta program-

ma "Meža ekonomiskās vērtības uzlabošana" atvērta. Bet pilnīgs absurds, ir tas, ka instrumentus un aprīkojumu iegādāties varu, bet pats ar tiem savā īpašumā darbus veikt nevaru, taču citiem uzticēt negribu.

Izdevīgs ir ES atbalsta pasākums mistraudžu veidošanai lauksaimniecībā neizmantojamās zemēs. Bet kā tās drīkst pareizi veidot? Domas dalās. Arī Meža dienesta darbiniekiem ir dažādi uzskati šajā jautājumā.

"Domāju, ka meža dzīvnieku uzskaitē tiek veikta nekorekti, tiek uzskaitīts mazāk dzīvnieku nekā ir īstenībā, sevišķi tas attiecas uz stirnām. Ja agrāk postījumu nebija, tad tagad bez kociņu aizsardzības tos ieaudzēt nevar, no priedes esmu vispār atteicies, veltīga naudas un darba izšķiešana," atzīst Artis.

"Cirsma sagatavošanas procedūra ir pārāk stingra, darbietilpīga un birokrātiska. Attīstītās mežainajās pasaules valstīs tā ir daudz vienkāršāka. Par ekoloģiskajiem kokiem. Uzskatu, ka tie jāatstāj tur, kur tie tiešām ir. Kāpēc, piemēram, baltalkšņu tīraudzē man kaut kas būtu jāatstāj, ja blakus nogabalā to ir pietiekami?"

Īpašums ir tiešām sakopts. Šeit var redzēt ļoti dažāda vecuma un sugu stādījumus (vecākajam paša stādītajam audzēm jau

Foto: A. Vairods

Iegādātā tehnika – arklis augsnes sagatavošanai un meža šķīvju kultivatoru stādījumu kopšanai

ir 15 gadi, jaunākajām – 1 gads), labi koptas gan jaunaudzes, gan vidēja vecuma audzes.

Kādi plāni tālāk?

Artis pie sasniegtā neapstāsies. Nākotnē paredzēti ievērojami jaunaudžu un vidēja vecuma audžu kopšanas darbi, obligāti veicot nākotnes koku atzarošanu. Vēl nav savestas kārtībā visas meliorācijas sistēmas, pie tā būs jāpiestrādā. Doma ir vēl vairāk paplašināt īpašumu un

veikt meža ieaudzēšanas darbus, varbūt arī cietos lapu kokus. Artis iesaka meža īpašniekiem uzdrīkstēties un nekādā ziņā nepalaist garām iespēju sakopt savu īpašumu un izmantot ES atbalsta līdzekļus, jo vēlāk šis iespējas var arī nebūt.

Novēlēsim Artim veiksmi, izturību, lai viss izdodas!

Ludvigs Karvelis,
MKPC Austrumlatgales
nodaļas vadītājs

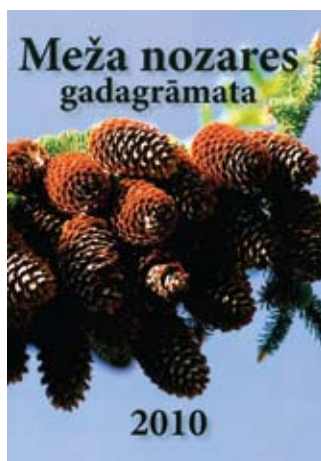
Izveidots meža nozares informācijas vortāls "Latforin.info"

Līdz ar meža nozares aktualizēšanos ir izveidots meža nozares informācijas vortāls latforin.info, kas piedāvā visiem nozares dalībniekiem un citiem interesentiem aktuālu, atlasītu un brīvi pieejamu informāciju par meža nozari un tās procesiem Latvijā un ārvalstīs. Vortāla saturs tiek veidots šādās sadaļās: mežs, kokrūpniecība, enerģētika, pētniecība un izglītība, ekonomika un finanses, globālais tirgus, līdz ar to katrs lietotājs var viegli atrast informāciju par sev aktuāliem tematiem. Vortāla veidotāji ir jauna, perspektīva komanda, ar svaigu skatījumu uz notiekošajiem procesiem meža nozarē, un, pateicoties sadarbībai ar nozares ekspertiem, dažādu organizāciju pārstāvjiem, uzņēmumu vadītājiem un darbiniekiem, ir iespējas veidot diskusijas un komunikā-

ciju sabiedriskajā telpā par aktuāliem tematiem nozarē. Tādēļ lietotāji tiek aicināti aktīvi līdzdarboties – vērtēt, komentēt un iesaistīties portāla satura veidošanas procesā, iesūtot priekšlikumus un nepieciešamos skaidrojumus interesējošajos tematos, kā arī uzdodot jautājumus ekspertiem, speciālistiem un uzņēmējiem. Priecājamies, ka šobrīd vortāla apmeklējumu skaits desmitkārtšajās salīdzinājumā ar gada sākumu, kā arī reģistrētiem lietotājiem ir iespēja ik nedēļu saņemt jaunāko informāciju e-pastā. Ņemot vērā palielinājušos interesi, vortāls tiek aktīvi papildināts un uzlabots, lai perspektīvā kļūtu par vienu no lielākajiem meža nozares informatīvajiem medijiem.

Ieskatieties, novērtējiet, lietojiet un iesakiet citiem!

Meža nozares gadarāmata 2010

dalībniekiem, pirmo reizi izdota "Meža nozares gadagrāmata 2010", kurā tiek visi tās pārstāvji: gan tie, kuri meža audzēšanai un pilnveidošanai veltījuši visu dzīvi, gan tie, kuri par meža īpašniekiem un saimniekiem kļuvuši neseni. Tie, kuri mežu zāgē, pārstrādā un pārdod, gan tie, kas uz mežu dodas tikai pēc putnu balsim. Grāmata izdota nelielā metienā, to var izlasīt arī elektroniski interneta vietnēs: www.mezaipasnieki.lv un latforin.info

Par grāmatu var interesēties pa tālruni 27047129 (Anita Jaunbelzere).

Gada nogalē ar nodibinājuma "Latvija aug" gādību, sadarbojoties visiem meža nozares

LEONAM VĪTOLAM būtu 80

Savās atmiņās Leons Vītols raksta, ka vēl pusaudža gados, kad reiz bijis mežā viens ar bisi plecā, esot juties kā meža valdnieks. Viņš to sasniedza visā pilnībā, apgūstot meža ābeci meža tehnikumā, studējot mežsaimniecību augstskolā, izstrādājot zinātnisko darbu un virzoties pa hierarhijas kāpnēm no ierindas inženiera līdz Latvijas meža ministra postenim. Viņš kļuva par īstu saimnieku meža nozarē, bija cienīts starp kolēģiem un atzīts kā autoritāte republikas sabiedrībā.

Prasīgs pret padotajiem

Leons Vītols stingri turējās pie atziņas, ka mežā jābūt vienam saimniekam, kurš sēj, kopj un lolo mežu, novāc ražu un kontrolē visus procesus. Viņš bija izvirzījis sev augstas prasības sev ar atbildību par nozari un prasīja no saviem padotajiem godprātīgi padarītu darbu. Nebija nekādas politiskās atbildības (lasi – bezatbildības), par ko šodien bieži polemizē darboņi un ar to piesedzas. L. Vītols konsekventi ievēroja principu, ka godīgs meža darbinieks amatā ir pats par sevi saprotams. Viņš bieži mums, saviem līdzgaitniekiem, mēdza atgādināt patiesību, ka labāk tukša vieta nekā negodīgs cilvēks meža sardzes dienestā.

Ministra prasību pamatā bija Latvijas meža lietu korifeju un citu valstu mežzinātnieku atziņas un aksiomas, kas pārbaudītas praksē. Tika stingri prasīts, lai ievērotu cirsma lielumu un pieslēšanās laiku, meža kultūru ierīkošanas, kopšanas un pārskaitīšanas ar mežu klātā platībā normas, aprēķināto cirtmetu un noteikto ciršanas vecumu. To zināja varas funkcionāri, un nekāds partijas vadonis vai izpildvaras pārstāvis pat neieicināja, piemēram, par ciršanas apjoma palielināšanu, lai iegūtu no meža vairāk nekā drikst, tā slēpjot savas neizdarības. Katra lēmuma un darbības pamatā bija zinātniski pamatotas un daudzu gadu desmitu praksē pārbaudītas patiesības. Nevienamei normālam zinātniekam vai praktiķim pat prātā nevarēja ienākt doma aizstāt šos pamatlikumus un patiesības ar dažu gadu monitoringiem.

Augstu vērtēja pieredzējušus darbiniekus

Leons Vītols allaž augstu vērtēja pieredzējušu prakses darbinieku domas. Izlemjot principiālus jautājumus, vienmēr kopā tika aicināti attiecīgi speciālisti, lai diskutētu par argumentiem un ieklausītos zinātnieku viedokļos, tāpat desmit reizi tika mērīts un tad griezts. Ministra vadībā lēma pieredzējuši speciālisti un atzīti mežzinātnieki. Tādēļ, ja kādreiz mūsu viedoklis bija jāaizstāv Maskavā, to lieliski spējām gan attiecībā uz ciršanas vecumu un apjomu, gan meža kultūru biežību un meža nosusināšanas liederību. Paši lēmām ko, kad, kā un cik cirtīsim un medīsim. Viss bija pamatots un saprotams, un nekādas mitraines vai ekoloģiskos kokus mums neuzstiepa.

Tā bija liela gudrība un tālredzība, ka vadošos amatos iecēla tikai speciālistus ar pieredzi, kuru viņi, tāpat kā L. Vītols, bija apguvuši, virzoties pa hierarhijas kāpnēm, bet blakus viņiem bija tikko skolu beigušie – nākamā maiņa. Kadru izveles pamatā noteicošais, lai pretendentu virzītu vadošā amatā, bija izglītība specialitātē un obligāti – praktiskā darba pieredze. Nekāda politiskā pārliecība vai pazišanās nenodrošināja iecelšanu amatā.

L. Vītols prata un spēja aizstāvēt savas nozares darbiniekus, bet nebūšanas, kuras dažreiz atgādījās, ar ministra gādību palika nozares ietvaros. Bieži sūdzības, kuras tika adresētas Kremli "pirmajam", nonāca pie ministra, kurš, izrunājies ar "apsūdzēto", sūdzību iemeta papīrgrozā vai atdeva "apsūdzētajam". Pie šo rindu autora arī dažas tādas glabājas. L. Vītols parasti neiecieta izturēties pret stulbumu un bezkaunību, kas skāra viņu personīgi. Tad aizstāvības nebija.

Sirdslieta – medības

Sirdslieta Leonam Vītolam bija medības. Tās viņš visās nišās pārzināja pilnībā, un pēc pienākumu sadales ministrijā pats uzņēmas visu atbildību. Viņa vadībā medību saimniecības jautājumi Latvijā tika sakārtoti atbilstošā līmenī – visas medību platības tika bonitētas, dzīvnieku

Foto no arhīva

No 1971.-1990.gadam L. Vītols bija Mežsaimniecības un mežrūpniecības ministrs. 2003.gadā L. Vītolam piešķirts V šķiras Triju Zvaigžņu ordenis

uzskaite – sakārtota, nomedijamo dzīvnieku limits – zinātniski pamatots un dabā pārbaudīts, dabas aizsardzības normas un prasības – stingri ievērotas. Īpaša vērība tika pievērsta medību kultūrai un tradīcijām. Bez norādēm no "savienības" gadu desmitiem (pat gadsimtu) pavasarī tika medītas slokas, un to skaits, redzot uzskaites datus, nesamazinājās. Gudri tika regulēti lielo plēsēju, aļņu un staltbriežu, skaits. Tas viss tika darīts ar pašu praktiķu un zinātnieku spēkiem, bez direktīvām "no augšas" un zaļo "padomiem" un izdomājumiem.

Daudzzarainās meža nozares vadīšana ministram L. Vītolam nebija šķērslis, lai piedalītos nozarē nozīmīgu tradīciju veidošanā un izkopšanā. Ik gadus notika meža darbinieku spartakiādes, kurās stenda šaušanā startēja arī pats ministrs. Periodiski tika organizētas profesiju sacensības "Silva-prof" un vokālo ansambļu skates. Tika nodibināts viru koris "Silvikola", kurā dziedāja arī Leons Vītols.

Meža darbinieku aktivitātes sabiedriskajā dzīvē veidoja katru nozarē strādājošā patriotismu pret nozari, cēlās katra pašlepnums. Nozares prestižam daudz plusus deva radošās inteliģences pārstāvju – rakstnieku un mākslinieku regulārās lietīšķās tikšanās ar meža darbiniekiem. Radās

literārie un tēlotājas mākslas darbi, kā arī publikācijas par nozarei aktuāliem jautājumiem. Bet sarunas pie Ziemassvētku eglītes mežā, piesegtas ar medībām, acīmredzami bija veicinājušas atmodas procesus, kuros aktīvi iekļāvās Leons Vītols.

Tomēr viņa pieredze, tāpat kā viss bijušais – nozares struktūra, metodes un kadri, tika nostumts malā. Viņš ļoti pārdzīvoja voluntārās reformas nozarē, jo tās neatbilda ne klasiskās mežsaimniecības pamatiem, ne zinātniskām atziņām, ne arī praksē pārbaudītām vērtībām. L. Vītola pievīla toreizējie atmodas avangardu ieņēmušie censoņi. Reiz vaļsirdīgā sarunā viņš ar rūgtumu atzina, ka akli esot uzticējies šiem censoņiem, un neesot ņēmis vērā to cilvēku domas, ar kuriem daudzus gadus kopā strādājis. Pat lai medītu viņa paša kādreiz izveidotajās medību saimniecībās, viņam bija jāgaida attiecīgi apstākļi – jāstāv rindā!

Vairākām mežkopju paaudzēm Leons Vītols ir palicis atmiņā kā gudrs mežkopis, principiāls vadītājs, iejūtīgs kolēģis un īsts mednieks. Daudzas viņa laikā radītās iestrādes Latvijas mežos vēl ilgi būs jūtamas.

Ar cieņu,

Jānis Vanags,
mežkopis,

Leona Vītola laikabiedrs

Lubānas mežsaimniecības skola (1938–1944)

Latvijā mežsaimniecības izglītības vēsture sniedzas pāri simtam gadu. Viens no tās posmiem saistās arī ar Lubānas mežsaimniecības skolas darbību.

Pēc Latvijas Republikas nodibināšanas lielākā daļa mežu agrārreformas gaitā nonāca valsts īpašumā. Mežu pārraudzībā strādāja mežsargi, virsmežsargi, mežziņi un virsmežziņi. Pat augstāka līmeņa darbiniekiem bieži trūka speciālās izglītības, mežsargi un virsmežsargi pārsvarā bija praktiķi.

Izveidoja vairākas meža skolas

Meža darbinieku izglītošanai izveidoja vairākas meža skolas. Tolaik darbojās mežsaimniecības skola Raiskumā (iepriekš – Vijciemā) un Cīravā. 1935. gadā Viļākā atklāja kursus mežsaimniekiem, bet nākamajā gadā tur izveidoja viengadīgo skolu, kas bija izdevīgāka Latgales pušiem. Tā darbojās īrētās telpās un tika domāts par speciālas ēkas celšanu. 1938. gadā šo skolu, jau kā divgadīgu, pārcēla uz Lubānu – Vidzemes pierobežu ar Latgali. No Viļakas pārnāca strādāt divi skolotāji, pārveda arī daļu mācību materiālu. Jūlijs Purviņš (1904, Ļaudona – 2000, ASV), viens no pārceltajiem skolotājiem, pusgadsimtu vēlāk atcerējās: “Viļākā viss bija sagatavots, vajadzēja tikai skolas ēku sākt celt, un liels bija mūsu pārstei-

Foto no arhīva

Skolas ēka 1938. gada 18. novembrī

gums, kad uzzinājām par skolas pārceļšanu uz citurieni, pie tam vēl sākumā nezinot, uz kuriem. Runāja, ka tam pamatā bijuši personīgas dabas iemesli, nevis kāda lietderība.”

Skola gatavoja zemākā līmeņa darbiniekus

Jaunās vietas izvēli daļēji noteica tas, ka bija atbrīvojušās Lubānas valsts ģimnāzijas telpas – niecīgā skolēnu skaita dēļ skolu slēdza. Skolas oficiālā atklāšana notika 1938. gada 3. oktobrī, tajā piedalījās Mežu departamenta vicedirektors Hugo Upītis, arī apkārtējo virsmežniecību – Cēsaines, Madonas un Viļānu virsmežziņi. Par jaunās skolas priekšnieku kļuva Lubānas virsmežzinis Jūlijs Bērziņš (1894, Vestiena – 1984, Raiskums). Viņš no 1921. līdz 1926. gadam studēja mežkopību, strādāja meža taksācijā, pēc tam bija virsmežzinis Lubānā.

No Viļakas pārnāca skolotāji Pauls Maike un Jūlijs Purviņš.

Jaunajai mācību iestādei darbu uzsākot, bija spēkā 1937. gadā apstiprinātie mežsaimniecības skolu statūti. Tie noteica, ka skola sagatavo zemākā līmeņa darbiniekus – mežsaimniecības darbu pārziņus, koku šķirotājus, virsmežsargus un mežsargus valsts, pašvaldību un privātam dienestam. Skolā uzņēma 18–30 gadus vecus pušus ar pilnu 6 klašu izglītību. Priekšroka bija meža darbinieku dēļiem un karadienestu izgājušiem. Ja iestāties gribētāju bija vairāk nekā vietu, vērtēja pēc pārbaudījuma latviešu valodā un matemātikā. Veselības ziņā prasības bija tādas pašas kā stājoties karadienestā. Pie skolas pastāvēja mācību virsmežniecība, tās virsmežzinis bija skolas priekšnieks. Stundu pasniedzēja pienākumus pildīja 3 mežziņi. Mācības sākas 1. oktobrī, nākamajā vasarā bija prakses laiks. Skolu uzturēja valsts, audzēkņiem mācību maksa bija 10 latu gadā. To varēja atlaist mazturīgiem un sekmiem skolniekiem, kam bija arī iespēja saņemt stipendiju. Kopš 1935. gada audzēkņiem bija jāvalkā formas tērps, sākumā to izsniedza bez maksas, taču vēlāk noteica, ka par apģerbu jāmaksā pašiem. Līdzās latviešu valodai, matemātikai un fiziskajai audzināšanai divos gados teorijā un praktiskās nodarbībās bija jāapgūst devi-

ņi dažādi speciālie priekšmeti, ar būvniecību un dārzkopību audzēkņi saskārās tikai vasaras praksē. Skolu beidzot, bija jākārtro pārbaudījumi trīs speciālos priekšmetos.

Uz 30 vietām sākumā esot pieteikušies 87 kandidāti. Mācības sāka 31. Par papildu darbu mežniecībā katrs apmācāmais gadā saņēma vidēji 50 latu. Uzturēšanās internātā audzēkņim izmaksāja vidēji 20 latu mēnesī. Līdzīgās ziņas par 1938./39. mācību gadu iesniedza arī Cīravas un Raiskuma skola, kur divosursos attiecīgi mācījās 56 un 52 audzēkņi.

Skolas darbība pēc 1940. gada

1940. gada pavasarī mainīja skolu statūtus. Galvenā “pārgrozība” bija tā, ka skola oficiāli jaunu mācību gadu pēc audzēkņu uzņemšanas ievadīja ar 1. maiju, kad sākas pārbaudes prakse līdz jūlija beigām. Teorētiskās nodarbības klasē tāpat sākās ar 1. oktobri, nedēļā bija 30 mācību stundas, pēc 1. kursa prakse bija 13 nedēļas. 1940. gada aprīlī bija 30 beidzēji. To uzvārdi publicēti žurnālā “Meža Dzīve”. Turpmākajos gados izdevies noskaidrot tikai atsevišķus absolventus. 1941. gadā uz 30 jaunuzņemamo vietām bijuši 180 gribētāji.

Gadu skolā aizvadīja puši, kas mācības sāka 1943. gada rudenī. Lubānā vēl satiekams viens no tiem – Harijs Idresals, kas bērnībā dzīvojis Jaunkalsnavā. Pēc viņa stāstītā, uz iestāšanos bijis liels konkurss. No iepriekšējā kursa gandrīz visi audzēkņi iesaukti leģionā, palikuši tikai seši (Aleksandrs Broks, Jānis Lietavietis, Ēriks Liepiņš, Elmārs Lismanis, Genrihs Martuževs un Jānis Vizāns), tie turpinājuši mācīties kopā ar pirmo kursu. Kopā 1943./44. mācību gadā bijuši 36 audzēkņi.

Foto no arhīva

Nodarbība klasē ap 1939. gadu

(Turpinājums 14. lpp)

Noteikti Meža nozares Gada balvas "Zelta čiekurs" laureāti

Meža nozares Gada balva "Zelta čiekurs" ir augstākā atzinība par sasniegumiem mežanozarē. Šogad to pasniegs jau septīto gadu. Balvas pretendentu vērtēšanu organizē Zemkopības ministrija, un tā notiek divās kārtās. Pirmajā kārtā kandidātus vērtē eksperti un otrajā – zemkopības ministra Jāņa Dūklava vadītā Meža dienu komiteja.

Tā noteikusi laureātus Meža nozares Gada balvas "Zelta čiekurs" nominācijā "Par inovatīvu uzņēmējdarbību", "Par ilgtspējīgu saimniekošanu", "Par zinātnes ieguldījumu

nozares attīstībā", kā arī balvas ieguvējus nominācijā "Par mūža ieguldījumu".

Balvu nominācijā "Par inovatīvu uzņēmējdarbību" piešķir par veiksmīgāko risinājumu uzņēmuma attīstīšanā, modernizēšanā, inovatīvu, tajā skaitā vidi saudzējošu tehnoloģiju ieviešanā, jaunu produktu ražošanā un investīciju piesaistē pēdējo divu gadu laikā. Laureāti šajā nominācijā: **SIA "Daiļrade Koks" – Vairodes mēbeļu ražotne;** **SIA "Latgran";** **SIA "R Grupa".**

Balvas nominācijā "Par ilgtspējīgu saimniekošanu" piešķir par radošu un inovatīvu meža apsaimniekošanu, saskaņojot vides, saimnieciskās un sociālās intereses, kā arī par ilgtspējīgas meža apsaimniekošanas popularizēšanu pēdējo divu gadu laikā. Laureāti šajā nominācijā:

Indulis Brauners, AS "Latvijas valsts meži" (LVM) meža aizsardzības un apsardzības daļas vadītājs;

Voldemārs Leikums, meža īpašnieks;

Jānis Nilenders, meža īpašnieks.

Balvas zinātniskās izpētes projektiem nominācijā "Par zinātnes ieguldījumu nozares attīstībā" piešķir par nozīmīgu pētījumu, inovatīvu tehnoloģisku risinājumu vai jaunu produktu radīšanu pēdējo divu gadu laikā. Laureāti šajā nominācijā:

Pētījums "Bioloģisko preparātu pielietošana *Heterobasidion annosum* izraisītās sakņu trapes ierobežošanai skujkoku audzēs" (projekta vadītājs Latvijas Valsts Mežzinātnes institūta "Silava" vadošais pētnieks T. Gaitnieks, izpildītāji K. Kenigvalde, N. Arhipova, A. Mihailova, K. Pārums, K. Korhonen);

Pētījums "Koksnes materiālu ugunsreakcijas un mehānisko īpašību pētījumi un jaunu produktu izstrāde" (projekta vadītājs Meža un koksnes produktu pētniecības

un attīstības institūta vadošais pētnieks A. Morozovs, izpildītāji A. Domkins, E. Bukšāns, K. Būmanis, J. Iejavs);

Pētījuma "Mežsaimniecības ietekme uz putnu sugu daudzveidību" (projekta vadītājs Daugavpils universitātes doktorants E. Pēterhofs, izpildītāji I. Rēriha, R. Cibulskis, U. Valainis).

Balva nominācijā "Par mūža ieguldījumu" tiek piešķirta par nozīmīgu mūža ieguldījumu nozares attīstībā. Šogad to saņems pieci nozarē cienīti un godāti ļaudis:

Juris Biķis, Latvijas Kokrūpniecības federācijas prezidents;

Antoņina Erta, mežkope;

Valentīns Lazdāns, Latvijas Valsts mežzinātnes institūta "Silava" pētnieks;

Imants Liepa, LLU Meža fakultātes Mežkopības katedras Dr. habil. biol., profesors;

Andrejs Miška, AS "Latvijas valsts meži" Meža iecirkņa vadītājs.

ZM informācija

Meža dienas 2011 notiks ar devīzi "Meži cilvēkiem!"

STARPTAUTISKAIS
MEŽA GADS • 2011

Zemkopības ministrijā (ZM) notikusi meža nozares organizāciju un institūciju un Latvijas Pašvaldību savienības (LPS) pārstāvju tikšanās, lai uzsāktu gatavošanos *Meža dienām 2011* un vienotos par Starptautiskā Meža gada

aktivitātēm Latvijā.

Sanāksmes dalībnieki pozitīvi novērtēja veiksmīgo sadarbību ar pašvaldībām 2010. gada *Meža dienu* ietvaros, organizējot vairāk nekā 100 Latvijas Neatkarības deklarācijas 20. gadadienai veltītus pasākumus.

Sanāksmes dalībnieki vienoties turpināt aizsāktu tradīciju arī 2011. gadā, aicinot vietējās pašvaldības organizēt pasākumus, lai padarītu Latviju krāšņāku ar jauniem koku stādījumiem, iekārtojot jaunas vai uzlabojot esošās atpūtas vietas savā sētā, pagastā, novadā un pilsētā un izmantojot koku kā būvniecības elementu.

Meža dienas 2011 notiks Starptautiskā Meža gada un Latvijas faktiskās neatkarības atjaunošanas 20. gadadienas ietvaros ar Starptautiskā Meža gada devīzi "Meži cilvēkiem!"

Jau ziņots, ka Apvienoto Nāciju Organizācijas (ANO) Ģenerālā asambleja 2011. gadu pasludinājusi par Starptautisko Meža gadu. Par Meža gada sākumu paziņos 2. februārī ANO Meža foruma devītajā sesijā Ņujorkā, aicinot dalībvalstu valdības, kā arī valsts un starptautiskās organizācijas atbalstīt ar Meža gadu saistītās aktivitātes, lai pievērstu uzmanību meža ilgtspējīgai apsaimniekošanai, saglabāšanai un attīstībai, kā

arī veicinātu dialogu par meža nozares jautājumiem un izmantotu Starptautiskā Meža gada logo, kas simbolizē daudzpusīgās meža vērtības un plašas perspektīvas nepieciešamību.

Aicinām novadu vadītājus, meža īpašniekus, uzņēmējus, skolēnus un vides draugus uzsākt apspriest idejas saistībā ar *Meža dienu 2011* un Starptautiskā Meža gada aktivitātēm.

Vairāk informācijas:

Māra Mīkule,

ZM Meža departamenta

Meža stratēģijas nodaļa

tālr. 67027553

mar.mikule@zm.gov.lv

Mūsu zināšanas ir tikai ceļā uz pilnību

Velos dalīties brīnišķīgā pieredzē, ko esmu guvusi rudenī. Oktobrī Vides izglototāju asociācija (VIA) rīkoja izbraukuma semināru, kura laikā viesojāties Siguldā, Līgatnē un arī Gaiziņa pakājē esošajos "Pakalniņos". Tur mūs sagaidīja viesmīlīgā saimniece Inese Mailite. Mēs, VIA biedres, pārsvārā esam skolotājas. Galvenokārt tās, kuras nekautrējas atzīt, ka mūsu zināšanas ir tikai ceļā uz pilnību. Manuprāt, Latvijas daba vēl arvien ir noslēpumu pilna. Tostarp arī mežs. Inese meža valodā ir ieklausījusies, centusies to saprast un tagad stāsta Meža stāstu tiem, kuras valdzina meža noslēpumi un to izzināšana. Prot uzdot īstos jautājumus un parādīt, ka mežs ir dzīvs un nesavtīgs, ka tas ai-

Inese un Māra ar tematiskajiem čemodāniem viesos Madonas 1. vidusskolā

vāks, un bērni uzzina daudz ko jaunu par "zināmo"! Vislielāko pārdzīvojumu bērniem sagādāja dzīvnieku ādas – iespēja tās redzēt, pieskarties, pajūt, uzzināt, kuram dzīvniekam tās pieder, kāds ir šo dzīvnieku dzīvesveids, pašiem veidot stāstījumu par zvēru. Kāds ir lapsas – kūmiņa kažociņš, cik mīksts un spožs ir daudzskaitlīgā ve-

jums no bērza, ozola vai oša koka; atrast lapu, sēklu, stādīņu, zīli vai čiekuru. Izaicinājumu piedāvā tautasdziesmas uz atbilstošā koka dēliša, kur jāatrod izlaistais vārds un jānosauc koks. Iepazīstam slinko osi, kurš vēlāk par citiem raisa lapas, toties ir labs izejmateriāls daudzām saimniecībā izmantojamām lietām. No dažādiem kokiem gatavotas svilpītes atšķiras gan ar krāsu, gan ar skaņu. Arī nelielā Ziemassvētku eglīte, izrādās, ir bērnu vienaudze, un tas liek aizdomāties par šīs rotas nepieciešamību. Izrādās, ka oliņas, kas izvīrpotas no dažādas koksnes, var būt gan ļoti smagas, gan vieglas. Bērzs prot pārvērsties par papīru, rotām, krāsvielu vai tēju, bet apse – par sērkociņiem. Arī meža izstrā-

dei ir savi noteikumi un koku drīkst zāgēt tikai tad, kad tas saņiedzis noteiktu gadu skaitu.

Paši mazākie uzvelk meža iemītņu tēpus un, pārvērtoties par sēni, ķērpi vai dzēni, veido uzvedumu, kurā mācās rūpēties par mežu un tā iemītņiem.

Manuprāt, šādu nodarbību ciklu vajag veidot skolotājiem, kuri māca dabaszinību priekšmetus. Skolā vēl arvien sastopams daudz mītu un samērā maz patiesības par mežu. Inese prot panākt uzticēšanos, sniedzot izpratni bez kaunināšanas. Inese ir cilvēks, kas var vadīt vismaz divu dienu nodarbību ciklu skolotājiem, kuri 1.–6. klasēs māca dabaszinības, gan "Pakalniņos", gan ar saviem čemodāniem izbraukumā. No beigumā nepieciešama apliecība par vismaz 12 stundām, lai skolotājam ir arī darba prasmes apliecinātais dokuments personas lietā.

Iesaku katrā skolā uzaicināt izcilo meža lietu zinātāju Inesi Mailiti, kura ļauj katram no mums ieskatīties savos Meža čemodānos un saprast, kādas noderīgas lietas mums dāvina daba, kā arī apzināties, cik saudzīgi tās lietojamas.

*Dina Melne
skolotāja*

Foto: D. Melne

Pūres pamatskolas skolēni Ineses vadītā nodarbībā

cina mūs pie sevis un dalās savā bagātībā. Inese prot ieturēt ideālu pauzi starp uzdoto jautājumu un atbildi. Tā, ka ir dots laiks par jautājumu padomāt, piedāvāt atbildi, ja tāda ir, bet nepaliek tukšums, kur rasties mazvērtības kompleksi, ja atbildes nav.

Ar Meža čemodāniem skolās

Inese piekrita paviesoties ar saviem Meža čemodāniem pie Pūres pamatskolas un Kandavas internātvidusskolas skolēniem. Pašlaik var ielūkoties divos čemodānos – par zīdītājiem un kokiem.

Atveras Zīdītāju čemodāna

ģetārieša bebra apmatojums, kādu greznu un pūkainu tēpu uzvilcis iebraucējs jēnotsuns, cik nelieli ir plēsēji sesks, cauna un ūdele! Ādas izraisa visplašāko emociju gammu – izbrīnu, pieskāriena saviļņojumu, līdzjūtību pret tās īpašnieku, arī sašutumu, ka tik skaists dzīvnieks ir aizgājis bojā. Ar iejūtīgu attieksmi Inese skaidro un ļauj saprast, kā katrs dzīvnieks iekļaujas ekosistēmā, kādas ir to savstarpējās attiecības un, protams, kādas "korekcijas" dzīvnieku valstī ar savu rīcību ievieš cilvēks.

Parokoties Koku čemodānā, var sameklēt dažādus izstrādā-

Meža nozares seniori tiek katru gadu

Pieredzējušie mežkopji, kuri sevi dēvē par "vecajiem āpšiem", ar Aijas Zviedres gādību katru gadu, parasti gada sākumā, tiek, lai pārrunātu aktualitātes meža nozarē,

izteiktu savu viedokli un vienkārši jauki pavadītu laiku, kavējoties atmiņās par meža nozarei vēlīto darba posmu, kas citiem

ir vairāk nekā pusgadsimta garumā. Meža nozares seniori ir aicināti pievienoties, sazinoties ar Aiju pa tālruni 26534048.

Zemgales virsmežniecības pieredzes apmaiņa Zviedrijā

Pagājušā gada jūnijā, izmantojot Ziemeļu Ministru padomes NORDEN Valsts administrācijas mobilitātes programmas sniegtās iespējas, grupa Zemgales virsmežniecības darbinieku devās mēcību braucienā uz Zviedriju, ciemos pie a/s "LVM" Ildzinieka Zviedrijā – kompānijas "Sveaskog". Nedēļu ilgajā braucienā apmeklējām un tuvāk iepazīnāmies ar mežsaimniecības organizāciju vienā no "Sveaskog" iecirkņiem – Bergslāgenā.

Foto: G. Vāvere

Iepazīšanās dabā ar cirsma plānošanu

Skaitļi un fakti

Valstij piederošās kompānijas "Sveaskog" īpašumā ir 15 procenti no visiem Zviedrijas mežiem jeb aptuveni 3,3 miljoni hektāru meža, kas padara "Sveaskog" par lielāko meža īpašnieku Zviedrijā. Tas ir vadošais zaģbaļķu, papīrmalkas un biokurināmā piegādātājs Zviedrijā, kuram pieder arī 50 procenti akciju lielākajā Zviedrijas kokapstrādes koncernā "Setra Group AB".

2008. gadā kompānija realizēja 12,5 miljonus m³ koksnes, no kuras gan pašu īpašumos cirstā koksne ir tikai 44 procenti jeb 5,5 miljoni m³. 56 procentiem no nocirstās koksnes apjoma uzņēmums kalpo kā starpnieks starp citiem meža īpašniekiem un patērētājiem, savukārt 0,9 miljonus m³ koksnes kompānija importē no citām valstīm (tajā skaitā no Latvijas).

Darbi lieliski organizēti

Īpašumi ir izkaisīti pa visu valsts teritoriju, tie sadalīti piecos iecirkņos ar tendenci uz darbu decentralizāciju. Pavisam uzņēmumā ir 740 strādājošie, kas nepavisam nelielas daudz, ņemot vērā daudzus darbības virzienus, sākot ar koksnes ražošanu, loģistiku un biokurināmā ražošanu, beidzot ar ekotūrisma un medību un zvejas menedžmentu.

Jāteic, ka pēc nedēļu ilgās viesošanās zviedru zemē ra-

dās iespāids, ka darbi ir lieliski organizēti, sistēma pilnveidota un iestrādāta ilgā laikā. Runājot ar "Sveaskog" darbiniekiem, kļūst skaidrs, ka ikviens lieliski pārzina savu sfēru un darba pienākumus. Mūsu ikdienā noteikti ir krietni vairāk stresa, neparedzētu gadījumu un neskaidrību.

Tuvāk apskatām ar Bergslāgenas iecirkni, kur pār mums šefību uzņemas medību speciālisti Sofia Hammarskjöld un Lars-Åke Svenssons, kas mūs iepazīstina ar medību menedžmenta sistēmu kompānijā, kā arī iecirkņa darbinieki, kas mums skaidro cirsma plānošanu dažādos līmeņos, sortimenta izvērtēšanu, ciršanas laika plānošanu saistībā ar cenu svārstībām un patērētāja vēlmēm, kā arī ar cirsmas izstrādes darba organizāciju. Izmantotās metodes un tehniskais nodrošinājums nav īpašs jaunums mūsu grupas dalībniekiem, bet kārtējo reizi pārsteidz līdz sākumiem iestrādātā sistēma, kurā katrs cilvēks perfekti darbojas savā vietā un laikā.

Zviedri mežsaimniecībā izmanto gan mūsu pusē daudz apspriesto cirsma koncentrāciju, gan arī izcirtumi ir visai lieli, tomēr, skatoties uz to visu dabā, jāsecina, ka augsnes Zviedrijā ir pavisam citādākas, meža nogabali tiek sadalīti pa dabīgām robežām, ar diezgan likumainām malām;

arī izstrādes iecirkņu izmēri ir krietni lielāki, bet galvenais, kas padara meža ainavu acij tīkamāku, laikam gan ir iepriekšminētie ciršanas apjomi. Katrā ziņā tādas ainas, kā Latvijā braucot caur izstrādātu cirsma koncentrāciju, redzēt negadījās.

Ekoparki kā dabas objektu tīkls

Liela uzmanība tiek pievērsta nekoksnes un ekoloģiskām vērtībām mežā, visi "Sveaskog" meži ir ar FSC sertifikātu. 20 procenti produktīvo mežu noteikti par vides aizsardzības teritorijām, 5 procentos īpašumu teritorijas izveidoti ekoparki kā dabas objektu tīkls, sadarbojoties gan ar vides aizsardzības un tūrisma institūcijām, gan pašvaldībām. Vienu no tiem, Malingsbo ekoparku, kurš atrodas Malingsbo-Kloten dabas parkā, apmeklējām un iepazīnām tuvāk kā brīnišķīgu mežiem un ezeriem klātu dabas stūrīti, kurā izveidoti dažāda garuma un grūtības pakāpes maršruti gan kājāmgājējiem, gan velotūristiem. Dabas parka teritorijā bija rezervēta zonas un arī labi izveidota infrastruktūra ar tūrisma informācijas centriem, izziņas materiāliem un stendiem, kā arī attīstīts kempingu tīkls.

To izbaudījām pilnībā, jo vienu no dabas parka kempingiem bijām izvēlējušies par

apmešanās vietu savas vizītes laikā. Pa vakariem nelaidām garām iespēju izmēģināt braucieni ar šaubīga izskata velosipēdiem, bet tad – ar laivām pa ezeru, jo bijām pārliecinājušies, ka velosipēdu izskats atbilst tehniskajam stāvoklim un tie ir pilnīgi nepiemēroti paugurainajam apvidum. Tomēr skats pāri mežainajiem pakalniem, kas pavērās, kad sasniedzām pavecu koka skatu torni šķietamas nekurienes vidū, un ieraudzījām koka būdiņu ar primitīvu aprīkojumu, bet sagatavotu malkas krājumu nākamajiem ceļiniekam – gluži kā bērnbā lasītos Džeka Londona darbos, sasilēja sirdis un sniedza gandarījumu par ceļā piedzīvotajām grūtībām. Kādu vakaru kolēģi pamanīja pārdesmit metru attālumā no kempinga mājiņām alni, kas šķita kā uzskates līdzeklis "Sveaskog" darbinieku dienā stāstītajam un rādītajam.

Nedēļa aizritēja ļoti ātri, un tā, atvadijušies no viesmīlīgajiem "Sveaskog" darbiniekiem, kuri dāsni dalījās ar mums savā pieredzē un zināšanās, un pamājuši ardievas pār ceļu skrejošajam "mūsu" alnim vai kādam tā radniekam, devāmies mājupceļā, lai nosvinētu Jāņus un sagatavotos mūsu projekta otrajai daļai – braucienam pie norvēģu mežiniekam, bet par to jau nākamais stāsts...

Vislielāko pateicību izsakām "Sveaskog" darbiniekiem Lindai Andersonei (Linda Andersson) un Danam Sertervalam Dan Setterwall) no Arējo attiecību departamenta, kā arī Sofia Hammarskjöld, Lars-Åke Svensson un visiem pārējiem Bergslāgenas iecirkņa cilvēkiem, kuri mūs tik viesmīlīgi uzņēma.

Dace Kroģere,

Zemgales virsmežniecības inženiere

Meža īpašnieku kooperācija ārvalstīs

Mazapjoma mežsaimniecības konferencē, kas notika pagājušā gada jūnijā Slovēnijā, vairāku valstu pārstāvji informēja par meža īpašnieku kooperācijas attīstību.

Slovēnijā 73% pieder privātajiem meža īpašniekiem. Vidējā meža īpašuma platība ir ap 3 ha, turklāt, 58% īpašnieku tā nepārsniedz 1 ha. Meža īpašnieku aptaujā noskaidrots, kādi faktori ietekmē viņu vēlmi kooperēties. Vairāk uz to ir orientēti īpašnieki jaunāki par 50 gadiem, dzīvojoši lauku reģionos un apsaimnieko vairāk par 10 ha meža. Aptuveni 40% aptaujāto atbalsta kooperācijas ideju. Pašreiz valstī darbojas 22 meža īpašnieku biedrības ar 2500 biedriem.

Valsts līmenī tiek veicināta meža īpašnieku kooperācija apmācību jomā. Nereti pašvaldību robežās darbojas "aktīvie" meža īpašnieki, kuri ir autoritātes citiem un darbojas kā "vietējie konsultanti", kā arī sniedz dažādus pakalpojumus. Šiem īpašniekiem ir iespēja apmeklēt speciālus kursus, kuros tiek apmaksāta dalība, kā arī transporta izdevumi.

Jāatzīmē, ka Slovēnijā meža īpašnieku asociācija kopš 2007. gada organizē ikgadējās starptautiskās augstas kvalitātes baļķu izsoles. Četrus gadus laikā 72 meža īpašnieki pārdevuši 114 augstvērtīgus baļķus. Vidējā pārdoto baļķu cena 2010. gadā bija 320 eiro/m³, piemēram, ozolam tā sasniedza 453 eiro/m³.

Serbijā un Bosnijā-Hercegovinā (privāto mežu īpatvars – 52%) meža īpašnieku organizāciju izveidošana ir efektīvs līdzeklis privātā meža sektora apsaimniekošanas uzlabošanai. Meža īpašnieki dzīvo galvenokārt lauku reģionos un ir iedzīvotāju zemāk izglītotā un trūcīgākā daļa. Īpašumi ir nelieli un fragmentāri,

dominējošā aktivitāte ir malkas ieguve. Vēlmi kooperēties vistiešāk ietekmē plānotās mežsaimnieciskās aktivitātes. Visvairāk meža īpašnieki ir ieinteresēti ceļu būvē, bet vismazākā interese ir par kopēju koksnes tirdzniecību, tehnikas izmantošanu vai meža plānošanas izmaksu sadalīšanu. Katrs piektais meža īpašnieks uzskata, ka viņa intereses valsts līmenī ir pienācīgi pārstāvētas, tāpēc īpaša organizācija nav nepieciešama. Meža īpašnieku asociācijām būtu jāpalīdz ar ceļu būvi, padomiem meža apsaimniekošanā un informāciju par normatīvo aktu prasībām, subsīdijām un to saņemšanas kārtību, kā arī koksnes tirgu. Meža īpašnieki ir ieinteresēti asociācijās, ja tas ir saistīts ar ekonomisku labumu gūšanu, turklāt asociācijai jābūt ar labu slavu. Jāatzīmē, ka abās valstīs nostāja attiecībā uz iespējamo obligāto dalību asociācijās ir atšķirīga.

Melnkalnē privātajiem meža īpašniekiem pieder 1/3 no mežu platības. 2006. gadā tika pieņemts lēmums par meža īpašnieku asociāciju dibināšanu reģionos. Pašreiz valstī ir 14 reģionālās asociācijas un tās apvienojošā organizācija. To mērķis ir nodrošināt meža īpašnieku interešu pārstāvniecību, palielināt privātā meža sektora lomu reģionālā attīstībā, nodrošināt konsultatīvo un pakalpojumu servisu meža īpašniekiem, lai uzlabotu privātā meža sektora apsaimniekošanu un nodrošinātu augstākus ienākumus meža īpašniekiem. Asociāciju dibināšana notika kopā ar meža reformu. Sākotnēji tika veidotas interešu grupas, kas ne-guva īpašu atsaucību. Pirmo asociāciju dibināšana parādīja iespēju pārstāvēt meža īpašnieku interešu valsts līmenī un ietekmēt meža politiku un likumu izstrādi. Tas palielināja meža īpašnieku interesi,

asociāciju izveidošanas sekmeja masu mediji, un šodien asociācijās ir pārstāvēta aptuveni 70% no privātās meža platības.

Tika panāktas demokrātiskas un liberālas pārmaiņas likumos, meža īpašnieki ieguva vairāk brīvības un tiesību. Piemēram, tiesības piedalīties apsaimniekošanas lēmumu pieņemšanas procesā un koku iezīmēšanā pirms ciršanas. Labi apsaimniekotos mežos nav īpaši jāiezīmē malkas koki, kā

ap 700 000 meža īpašnieku ar vidējo meža īpašumu platību 20 ha, darbojas 140 asociācijas, kas pērn realizēja aptuveni 6 milj. m³ koksnes. Lai uzlabotu asociāciju darba efektivitāti un izstrādātu attīstības plānus, tiek īstenots asociāciju darbības zinātniskās izpētes projekts. Konstatēts, ka pārsvarā ir divas asociācijas darbības formas. Pirmā, kur vadītājs un visi darbinieki saistīti tikai ar koksnes biznesu un realizāciju. Tie ir augstas klases profesionāļi, kur katrs darbinieks dara visus darbus un daudz laika pavada braukājot. Otrs

Foto: L. Vilkriste

Slovēnijas Svibno ciema aktīvie meža īpašnieki stāsta par apmācību ciklu "No stāda līdz eiro" un savām aktivitātēm reģionā

arī atcelta celmu zīmogošana. Valstī veidojas meža īpašnieku konsultāciju un pakalpojumu sistēma, asociācijas organizēja pirmos apmācību kursus gan meža konsultantiem, gan meža īpašniekiem. Tomēr asociācijas nevar pastāvēt bez ārēja atbalsta, trūkst speciālistu, patstāvīgu darba vietu un ofisu, kā arī nav skaidrība par turpmāku to pastāvēšanu pēc meža nozares reformas ieviešanas.

Vācijā meža īpašnieku asociācijas sekmīgi darbojas jau vairākus gadus desmitus un galveno uzmanību pievērš efektīvāku darbības formu meklējumiem. Tai ir starpnieks starp meža īpašnieku un koksnes tirgu. Bavārijā, kur ir

darbības modelis ir plašāks, tajā pastāv pienākumu sadale, ir mežsaimniecības speciālisti, organizēta kooperācija ar lauksaimniecības organizācijām un konsultāciju serviss. Otrās darba formas trūkums ir zemāks informatīvo tehnoloģiju (IT) izmantošanas līmenis. Šis aspekts nākotnē būs izšķirošais asociāciju darbībā un attīstībā, jo gaidāmas būtiskas, ar IT izmantošanu saistītas pārmaiņas meža loģistikā jeb koksnes izvešanā. Attiecībā uz nelielu asociāciju darbību spriedums ir visai praktisks – ja tās ekonomiski nevar pastāvēt, tām ir jāpievienojas lielākām.

Lelde Vilkriste,
LVMI "Silava"

Sakņu trupes ierobežošanas pasākumi skujkoku mežos

Viena no bīstamākajām kokaugu slimībām ir sakņu piepes (*Heterobasidion annosum* s.l.) izraisītā sakņu trupe. Trupi izraisa arī celmenes (*Armillaria* spp.) un asinssarkanā sīkpiepe (*Stereum sanguinolentum*), kuras izplatību veicina dzīvnieku radītie bojājumi, tomēr vislielākie zaudējumi mežsaimniecībai saistīti tieši ar *H. annosum* sakņu trupi. Sakņu piepe nav viena sēņu suga. Ar *H. annosum* mēs saprotam sēņu sugu kompleksu, no kura Latvijā ir sastopamas divas sugas – *H. parviporum* un *H. annosum* s.s. Zinātniskajā literatūrā šīs sugas bieži apzīmē arī kā S un P grupas. *H. parviporum* jeb S grupa inficē egles, bet *H. annosum* s.s. jeb P grupa inficē egles, priedes un lapu kokus. Sēnes bīstamība ir saistīta ar tās spēju gadu desmitiem saglabāt dzīvotspējīgu micēliju inficēto koku saknēs un celmos. Tas nozīmē, ka, iestādot jaunus kociņus stipri inficētās platībās, mēs netieši veicinām trupes izplatību jaunveidojamā mežaudzē.

Sēnes izplatīšanās

Sēne izplatās divējādi. Ja sēnes micēlijs ir inficējis koku saknes, veselie koki inficējas sakņu kontaktā vietās. Taču sēne izplatās arī ar sporām. Siltajā gadalaikā sēnes auglķermeņi aktīvi izdala sporas, kas, nonākot piemērotā substrātā (koksne), attīstās un izveido micēliju. Īpaši piemērots substrāts ir svaigi skujkoku celmi mežizstrādes laikā, kā arī sakņu un stumbra pamatnes bojājumi. Somu zinātnieks Kari Korhonens, kurš pirmais pasaulē izdalīja atsevišķas *H. annosum* sugas, uzskata, ka "sakņu piepe ir sēne, kas soli pa solim seko cilvēka darbībai mežā". To apstiprina arī iepriekšminētās atziņas par sēnes izplatību saistībā ar mežizstrādes pasākumiem. Atrodot ar sakņu piepi inficētu priedīti atjaunotās jaunaudzēs, gandrīz vienmēr var atrast kādus "pierādījumus" jeb, precīzāk izsakoties, izskaidrojumu sakņu

trupes izplatībai. Iemesls var būt blakus inficētam kociņam nozāģēta priedīte, un šajā gadījumā infekcija koka saknēs ir iekļuvusi pa šo mazo celmu. LVMI "Silava" veiktie pētījumi liecina, ka maza izmēra celmi pēc sastāva kopšanas cirtēm skujkoku jaunaudzēs veicina *H. annosum* izplatību. Infekcijas avots var būt arī vecie celmi, kuru saknēs attīstās *H. annosum* micēlijs un tādējādi inficē jaunus iestādītos kociņus. Tātad mežizstrāde visdrīzāk ir notikusi siltajā gadalaikā. Dažkārt ar sakņu piepi inficētas priedītes atjaunotajās jaunaudzēs atrodamas tieši ceļu un grāvju malās. Atrodot blakus pirms 3–4 gadiem nopļautus krūmus, varam pieņemt, ka grāvju malu tīrīšanas laikā ir bojāta skujkoku miza. Ja bojājums ir bijis tuvu pie sakņu kakla, tas var būt iemesls *H. annosum* infekcijai. Mūsu pētījumi liecina, ka labvēlīgos apstākļos sēnes attīstībai (kūdra ar augstu pH, lauksaimniecības zemes, kurās ir daudz barības vielu un paaugstināts pH) *H. annosum* auglķermeņu veidošanos veicina kokaugu sakņu atsegšana vai sakņu pārzāģēšana. Tāpēc inficētās platībās būtu rūpīgi jāpārdomā augsnes sagatavošanas pasākumu veikšanas kārtība.

Sakņu trupes ierobežošana

Viss iepriekš minētais precīzi norāda, kādi pasākumi ļautu ierobežot sakņu trupes izplatību:

Sakņu piepes auglķermeņi uz izgāztas, mežā atstātas trupējušas egles stumbra

Foto: T. Gaitnieks

Ar sakņu piepi inficētas egles platlapju kūdrenī

- mežizstrāde ziemas mēnešos;
- inficētās platībās skujkoku vietā stādot lapu kokus, jo lapu koku tīraudzis ir praktiski rezistentas pret *H. Annosum*;
- celmu izstrāde inficētās platībās;
- sakņu un stumbra bojājumu samazināšana mežizstrādes laikā;
- kociņu stādīšana lielākos attālumos (samazināsies sakņu kontakti, un nebūs jāveic jaunaudžu sastāva kopšana);
- rezistentāka, vietējiem apstākļiem piemērotāka stādmateriāla izmantošana;
- lauksaimniecības zemēs ieteicams stādīt lapu kokus, bet, ja saistībā ar augsnes apstākļiem izvēlēti skujkoki, jāierobežo mežsaimnieciskie pasākumi siltajā gadalaikā;
- ietvarstādu izmantošana kailsakņu stādu vietā.

Atsevišķi pētījumi liecina, ka mēslojums, kas nesatur slāpekli, veicina priežu rezistenci pret *H. annosum*. Tomēr citos pētījumos atzīmēts, ka sēnes micēlijs koku saknēs attīstās ātrāk, ja augsnē ir paaugstināts barības vielu saturs.

Dānijā un Vācijā veiktie pētījumi liecina, ka augsnes sagatavošana, veicot platību apmežošanu, neveicina *H. annosum* izplatību. Tomēr citos pētījumos atzīmēts, ka augsnes apstrāde veicina *H. annosum* izplatību. Piemēram, augsnes skarifikācija sekmē inficēto celmu sakņu gabalu izplatību konkrētā platībā.

Interesants ir jautājums par kontrolētās dedzināšanas ietekmi uz *H. annosum* attīstību. No vienas puses, izdegušās platībās augsnē ir mazāk dzīvotspējīgu sakņu piepes sporu, kā arī tiek bojāta auglķermeņu sporulējošā virsma. Tomēr, izdegot organiskajam slānim, iestādīto kociņu saknes tiek pakļautas izžušanai, turklāt uguns bojā arī dzīvo koku saknes (vieta *H. annosum* infekcijai). Pēc degšanas pelni paaugstina augsnes pH, kas arī sekmē *H. annosum* attīstību. Turklāt jāatceras, ka tas, ko var atļauties darīt vienā valstī, iespējams, nav piemērots mežsaimniecības praksē citās valstīs.

(Turpinājums 13. lpp)

Augošu mežu var pārdot arī interneta izsolē

Līdzšinējā Meža konsultāciju pakalpojumu centra (MKPC) pieredze liecina, ka daļai meža īpašnieku, kas izlēmuši pārdot augošu mežu, rodas problēmas un pat materiāli zaudējumi. Pārdodot cirsmas pirmajam pircējam, jāatceras, ka ne visi pircēji ir godīgi, tie nepiedāvās jums augstāko cenu, bet, nenošlīdzot korektu līgumu ar pircēju, riskējat ar to, ka jums var nesamaksāt vai arī jums pašiem var nākties maksāt soda naudas par meža apsaimniekošanas pārkāpumiem.

Tādēļ Meža konsultāciju pakalpojumu centrs sadarbībā ar interneta portālu *Cirsmuizsoles.lv* piedāvā privāto mežu īpašniekiem jaunu pakalpojumu – cirsmu pārdošana interneta izsolē. Tas tiek darīts, lai nodrošinātu meža īpašniekiem maksimālus ienākumus no augoša meža pārdošanas, panāktu labāku meža apsaimniekošanas prasību ievērošanu privātajos mežos, pasargātu meža īpašniekus no negodīgiem pircējiem un

piedāvātu meža izstrādātājiem korekti un kvalitatīvi novērtētas cirsmas. Tieši atklāta izsole ir vislabākais veids, kā noskaidrot pārdodamās cirsmas faktisko tirgus cenu.

Garantija pircējiem

Portālu *Cirsmuizsoles.lv* ir izveidojuši meža nozares speciālisti ar mērķi nodrošināt meža īpašniekiem un meža nozares profesionāļiem uzticamu darījumu vidi cirsmu pārdošanai un pirkšanai. Izsolei tiek pieņemtas saskaņā ar MKPC cirsmu iestigošanas un uzmērīšanas kvalitātes prasībām sagatavotas privāto mežu īpašnieku cirsmas, kurās mūsu darbinieki veikuši koku uzmērīšanu un cirsmas novērtēšanu un kurām īpašnieks saņēmis apliecinājumu koku ciršanai. Tā tiek vairotā meža izstrādātāju uzticība, sniedzot garantiju, ka tirgū tiek nodota reāla, pēc vienotiem standartiem sagatavota un novērtēta cirsmā.

Iespējas meža īpašniekiem

Cirsmas pārdošana izsolē sniedz meža īpašniekam dau-

zdas iespējas. Īpašnieks pats var noteikt pārdodamās cirsmas cenu. MKPC darbinieki var arī konsultēt, vai tā ir saprātīga, tirgus situācijai atbilstoša. Ja pārdevējs savu īpašumu vērtē augstāk, ir iespējams cirsmā noteikt slēpto cenu, kuru nesasniedzot, īpašniekam ir tiesības cirsmu nepārdot, pārdošanu atliekot uz vēlāku laiku.

Līdz šim pārdoto cirsmu datu analīze liecina, ka labām cirsmām nosolītā cena pat par 30 līdz 40% pārsniedz sākumcenu. Tas liecina, ka legāla cirsmas pārdošana izsoles kārtībā īpašniekam ir izdevīga, turklāt ievērojot likumdošanā noteikto prasību ievērošanu attiecībā uz nodokļu nomaksu.

Meža īpašniekiem cirsmas pārdošana izsolē nodrošina ne tikai maksimālus ienākumus, bet arī aizsardzību pret krāpnieciskiem darījumiem un iespējamiem zaudējumiem, jo pircējam, kurš solījis visaugstāko cenu, jāslēdz cirsmas pirkuma līgums, kas nosaka par pienākumu ievērot daudzas prasības, tajā skaitā atlīdzināt

meža īpašniekam izstrādes laikā nodarītos zaudējumus, sakārtot izvešanas ceļus u. c. Cirsmas pirkuma līgumā var iekļaut arī specifiskas, konkrētās cirsmas izstrādē nepieciešamas prasības. MKPC darbinieki var palīdzēt organizēt cirsmu pirkuma līguma noslēgšanu, kā arī nodrošināt konsultācijas un visu iespējamo palīdzību meža īpašniekam iespējamo konfliktsituāciju risināšanā.

Lai cirsmu nodotu izsolē, meža īpašniekiem MKPC nodaļā jāiesniedz pieteikums. Jābrīdina, ka pēc cirsmas iekļaušanas izsolē meža īpašnieks vairs nedrīkst pārdomāt un paziņot, ka viņš cirsmu tomēr nevēlas pārdot. To var darīt līdz brīdim, kamēr cirsmā vēl nav izsludināta pārdošana, pretējā gadījumā nelietderīgi tiks izlietots daudzu cilvēku darbs un resursi.

Tā ir viena no iespējām, kuru piedāvājam, bet jūsu ziņā paliek izvēle.

Jānis Šmiukšis,
MKPC Meža
apsaimniekošanas
daļas vadītājs

(Turpināts no 12. lpp)

Tikai ļoti drosmīgi ļaudis pēc šīs vasaras riskēs lasīt referātu Krievijā par uguns pozitīvo ietekmi meža ekosistēmā.

Celmu aizsardzība mežizstrādes laikā

Būtisks aspekts attiecībā uz sakņu trapes ierobežošanu ir celmu aizsardzība mežizstrādes laikā. Augsnē sakņu piepes attīstību ierobežo skāba vide, tāpēc arī trupe ir mazāk izplatīta kūdras augsnēs. Augstākas pH vērtības veicina *H. annosum* attīstību, taču līdz zināmā robežai. Ja vide ir pārāk bāziska, tā kļūst toksiska sēnes sporu attīstībai, un uz tā balstās celmu aizsardzība, izmantojot ķīmiskos preparātus – tiek izmainīts substrāta pH, kas aizkavē sēnes sporu attīstību. Taču no vides aizsardzības viedokļa

drošāk ir izmantot bioloģiskos preparātus – antagonistisku (konkurējošu) sēņu sporu suspensiju. Ja uz celma pirmās attīstās citas sēnes sporas, tās neļauj uzdzīgt un augt sakņu piepes sporām. Eiropā plašāk lietotais preparāts ir Somijā ražotais “Rotstop”, kas satur lielās pergamentsēnes *Phlebiopsis gigantea* sporas. Kopš 2006. gada šis preparāts tiek lietots arī Latvijā. “Rotstop” ir iespējams lietot celmu apstrādei mežizstrādes laikā, jo, vienlaikus ar harvesteru nozāģējot koku, celms tiek apsmidzināts ar *P. gigantea* saturošo preparātu (zāģa sliedē ir speciālas atveres, pa kurām tiek izsmidzināta suspensija). Patlaban LVMI “Silava” tiek veikti pētījumi, lai nākotnē “Rotstop” vietā varētu izmantot preparātu, kas ražots

no Latvijas sēņu izolātiem. Lielā pergamentsēne ir sastopama arī mūsu mežos. Tā ir koksni noārdoša sēne, bet atšķirībā no sakņu piepes neapdraud dzīvus kokus.

Sakņu piepes izplatību egļu mežos veicina arī trupējušas koksnes atstāšana mežā (lielu dimensiju ciršanas atliekas, izgāzti koki utt.). Sēnes auglķermeņi izdala lielu daudzumu sporu. LVMI “Silava” veiktie pētījumi liecina, ka 1 cm² sēnes auglķermeņu izdala vairākus miljonus sporu. Lai gan 90% sporu izplatās 100 m attālumā no auglķermeņiem, tomēr daļa sporu ar vēja palīdzību tiek pārnestas vairāku simtu kilometru attālumā. Tātad, jo vairāk sēnes auglķermeņu ir mežā, jo lielāka iespēja, ka gaisā būs vairāk sporu. Respektējot

bioloģisko daudzveidību, ko veicina trupējusi koksne meža ekosistēmā, taču, pamatojoties uz iegūto pētījumu rezultātiem, piemēram, Somijā, tiek rekomendēts mežā neatstāt ar sakņu piepi inficētu svaigu egles koksni. Lai veicinātu bioloģisko daudzveidību, var atstāt veselu egles koksni vai arī citu faktoru (izņemot *H. annosum*) bojātu egles koksni. Turklāt mežā ir iespējams atstāt lielu dimensiju citu koku sugu ciršanas atliekas. Nobeigumā jāatzīmē, ka sakņu piepe mežā nekur nepazudīs, bet mums jāmacās ar to sadzīvot.

Tālis Gaitnieks,
Dr. silv. LMZI “Silava”
vadošais pētnieks
Indulis Brauners
AS LVM meža aizsardzības
un apsardzības daļas vadītājs

Kā pazīt kokus bezlapu stāvoklī?

Latvijā koki lapotā stāvoklī ir tikai pusgadu, otra puse jāpavada gluži kailiem. Ja šis periods sakrīt ar laiku, kad esat iecerējuši veikt kādu darbību savā mežā – kopšanu vai ciršanu, neatpazīstot kokus bezlapu stāvoklī, var gadīties, ka nocērtat tieši to koku, kuru bijāt iecerējuši atstāt. Galvenās pazīmes, pēc kurām pazīstam kokus, ir stumbra mizas, zaru, piezaru krāsa, pumpuru un augļu vai čiekuru forma un izvietojums, arī smarža, ieskrāpējot mizu. Minēšu tikai pašas svarīgākās pazīmes.

Osis ir vienīgais koks ar melniem, pretējiem pumpuriem. Jaunie dzinumi pelēkzaļi.

Ozolu no citām koku sugām viegli atšķirt ar to, ka pumpuri dzinumam galos izkārtoti pušķos. Vienā pušķī var būt trīs līdz pieci pumpuri.

Kļavas jaunie dzinumi ir zaļgani vai sarkanbrūni, spīdīgi. Sānpumpuri otrādi olveida, pieplakuši dzinumam. Kļavai, tāpat kā osim, pumpuri pretēji.

Apsei miza gluda, tumši vai gaiši pelēka, pelēkzaļa līdz zaļa. Dzinumi sākumā viegli mataini, vēlāk kaili, dzeltenbrūni

Parastais osis

līdz tumši brūni, spīdīgi, gludi ar piecstarainu serdi. Pumpuri pamišus, olveidīgi nosmailoti, atvasēm koniski smaili, pieguļoši, nedaudz lipīgi, kaili, spīdīgi sarkani līdz zaļi brūni.

Līpai jaunie dzinumi olīvzaļi, saules apspīdētās vietās sarkanbrūni, kaili. Pumpuri pamišus, līdz 7 mm gari, kaili, dzinumam krāsā.

Pilādzim ir pelēka līdz brūni sarkana, gluda miza un melni brūni, smaili, līdz 1 cm gari, ar tūbainām zvīņām (matiņiem) klāti pumpuri.

Melnalksnis

Baltalksnis

Kā atšķirt kārpaino no pūkainā bērza?

Kārpainā bērza jaunie dzinumi ir klāti ar kārpīņām, bet **pūkainajam bērzam** tie ir samtaini. Kārpainajam bērzam pēc 15–20 gadiem stumbra apakšējā

daļā sāk veidoties tumša kreve, bet pūkainais bērzs paliek balts visa mūža garumā. Pūkainā bērza pumpuri ir lipīgi.

Kā atšķirt melnalksni no baltalkšņa?

Melnalksni no baltalkšņa visvieglāk atšķirt pēc augļu sastata jeb čiekuriņa. Melnalksnim, kā redzams attēlā, tie ir uz kātiņiem, bet baltalksnim – sēdoši. Melnalksnim jaunie dzinumi sarkanbrūni, griezumā trīsstūrains, kaili vai ar retiemi matiņiem. Pumpuri uz kātiem pamišus, garenī olveida, tumši violeti. Baltalksnim dzinumi trīsstūraini, pelēki, olīvzaļi, brūngani, mataini. Miza gaiši pelēka.

Jāuzmanās arī ar **lapegli**, kas, kā zināms, nomet skuju. Pavirši uzmetot skatienu, pat profesionāļiem ir gadījies to sajaukt ar nokaltušu egli.

Izmantojot iepriekš minēto un ņemot talkā jebkuru dendroloģijas grāmatu, jūs noteikti varēsiet viegli atpazīt savā mežā augošus kokus arī bez lapām. Lai veicas!

Rīta Daščiora

MKPC Rīgas reģ. nodaļas mežsaimniecības konsultante

(Turpināts no 7. lpp.)

Lubānas mežsaimniecības skola (1938–1944)

Skolas telpas kara laikā pārcēla uz Aiviekstes otru krastu, kur atradās kādreizējā muižas pils ēka, kas divdesmito gadu vidū bija degusi un pēc tam atjaunota kā Lubāna ezera regulēšanas darbu pārvalde. Sākumā tur bija arī kopmītne, taču tad daļu telpu muižas ēkā ierādīja vacu armijai, audzēkņi pārgāja dzīvot uz "Ozolājiem" – virsmežniecības māju, kādreizējo "Morozu". Tā celta kā Lubānas muižas mežu pārziņa mītne. Virsmežniecība tur atradās pirmajā stāvā, jumta stāvā dzīvoja kursanti, tur viņiem bija arī virtuvīte. Uz skolu Lubānā no rītiem un pēcpusdienās mājup audzēkņi gājuši ierindā (kolonā pa četri).

Pasniedzēji un viņu ieguldījums

Kara laikā Jūliju Bērziņu pārcēla darbā uz Mālpili, vēlāk viņš vadīja mežsaimniecības skolu Raikūmā. Lubānā Bērziņa vietā par skolas priekšnieku kļuva Pauls Maike, skolotāji mainījās biežāk, tādi bija arī Kārlis Eduards Slaucītājs, Voldemārs Krieviņš, Edgars Jānis Kalniņš, ko uz Lubānu pārcēla no Raikūma skolas 1944. gada pavasarī, Valters Jansons un Fricis Valdmanis.

Par Paulu Maiki (1908–1979) ziņas saglabājušās Lauksaimniecības muzejā Talsos, kurp pārceļojuši kādreizējā Mālpils meliorācijas muzeja materiāli. Viņš dzimis Vitebskā, dzelz-

ceļa ierēdņa ģimenē, beidzis Rīgas pilsētas 1. ģimnāziju, no 1927.–1934. gadam studējis mežkopību. Pēc karadienesta, 1936. gada vasarā, stājies darbā Viļakas mežsaimniecības skolā par mežzini – skolotāju, vēl pēc diviem gadiem pārcelts uz Lubānu, no 1941. gada oktobra bijis turienes skolas priekšnieks. Studiju laikā Pauls spēlēja basketbolu Latvijas Universitātes un arī Latvijas Valsts izlasē, jādūmā, viņš šo spēli ieviesa arī Lubānā. 1944. gada 29. jūlijā, tieši 6 gadus pēc stāšanās darbā Lubānā, skolas priekšnieks to atstāja, jo saņēma Meža departamenta norīkojumu uz Rīgu. Vēlāk viņa ģimene izbrauca uz Vāciju, tur P. Maike strādāja

privātā mežsaimniecībā. Pēc sarkanarmijas ienākšanas ģimene atgriezās Rīgā. Turpmāk P. Maike darbojās Mežsaimniecības problēmu institūtā, Aerofoto mežierīcības kantorī, Meliorācijas projektēšanas institūtā.

Lubānas mežsaimniecības skola pēc 1944. gada darbu vairs neturpināja, tomēr tā deva savu ieguldījumu Latvijas mežu uzturēšanā un darbinieku izglītošanā. Tās beidzēju skaits piecos izlaidumos tuvojās pusotram simtam.

Madonas muzejs lūdz atsaukties Lubānas mežsaimniecības skolas audzēkņu un darbinieku piederīgos, kam saglabājusies vēl kāda informācija par šo skolu.

Indulis Zvirgzdiņš,

Madonas muzeja vadošais pētnieks

Meža dzīvnieki un ziema

Meža dzīvniekiem problēmas radīja jau pagājušā ziema, kas bija samērā gara un sniegiem bagāta, taču šobrīd izskatās, ka šī ziema būs vēl lielāks pārbaudījums. Galvenās problēmas rada biežā sniega sega, kā arī sērsna, kas izveidojusies daudzviet Latvijā. Sērsna visvairāk apdraud pārnadžus – stirnas un staltbriežus, mazāk meža cūkas un aļņus. Ja sērsna nav pietiekami bieža, dzīvnieki lūst tai cauri un ar asajām ledus malām savaino kājas. Savukārt plēsēji bieži vien pārvietojas pa ledus virsmu, tādējādi tiem ir daudz vieglāk savus upurus noķert. Ja sniega sega ir tik bieža, kā tas ir šoziem, dzīvniekiem ir apgrūtināta ne ti-

kai pārvietošanās, bet arī barības ieguve un guļvietu izveidošana. Līdz ar to stirnām un briežiem nākas gulēt uz sniega vai ledus. Ja dzīvnieks ir vesels un paēdis, tad tas īpašas problēmas nesagādā, bet ja novārdzis vai slims, tas var izrādīties liktenīgi.

Kā varam palīdzēt?

Lai arī janvāra sākumā uzņēmākais atkusnis sniega segas biežumu daudzviet krietni samazinājis, tomēr problēmas vēl nebūt nav beigušās. Atlikušais sniegš kļūst mitrs un smags, bet, uzņākot salam, tas pārvēršas par ledu. Tādēļ gan medniekiem, gan meža īpašniekiem un lauku iedzīvotājiem vajadzētu izmantot visas iespējas, lai dzīvniekiem

šajos grūtajos brīžos palīdzētu. Viens no labākajiem veidiem, kā palīdzēt, ir sniega izšķūrešana dzīvnieku barošanās un uzturēšanās vietās. Tas pārnadžiem atvieglo pārvietošanos, ļaujot ietaupīt tik ļoti nepieciešamo enerģiju, kā arī izveidot guļvietas, lai nebūtu jāguļ uz sniega un ledus. Sniega izšķūrešana īpaši efektīva ir tajās vietās, kur mežā sastopami sīkkrūmi – mellenes un brūklenes. Tas ievērojami atvieglo stirnām un staltbriežiem barošanās apstākļus.

Vēl meža dzīvniekus var piebarot. Šeit iespējas ir visplašākas, sākot no siena, skābsiena, speciāli sagatavotām zaru un lapu slotiņām, salmiem, un beidzot ar graudiem, malšanas atkritumiem un sulīgo barību – saknēm, augļiem, dārzeņiem. Noder viss – āboli, kartupeļi, burkāni, bietes, kāposti un to lapas. Šeit jāņem vērā, lai dzīvniekiem vienlaikus ar sulīgo barību būtu pieejama arī sausā barība. Īpaši svarīgi tas ir atgremotājiem dzīvniekiem – stirnām un staltbriežiem. Arī cērtot mežu, var palīdzēt meža dzīvniekiem. Nociestos apšu zarus cirmās nevajag sadedzināt vai iekraut kokmateriālu treilēšanas ceļos, bet gan atstāt cirmā. Šādās vie-

tās ļoti labprāt uzturas un barojas stirnas, staltbrieži un aļņi.

Viens no būtiskākajiem faktoriem, kas apgrūtinā meža dzīvniekus jau tā smagajos apstākļos, ir traucējums, ko rada gan cilvēki, gan plēsēji un savā vaļā palaisti suņi. Tieši šā iemesla dēļ Valsts meža dienests īsu brīdi pirms jaunā gada izdeva rīkojumu, kas aizliedz medniekiem organizēt medības ar dzinējiem. Ļoti būtisku kaitējumu stirnām var nodarīt savā vaļā klistoši suņi. Tādēļ suņu īpašniekiem šajā laikā būtu jāpievērš īpaša uzmanība tam, lai suņi būtu piesieti un tiem nebūtu iespējas brīvi klaiņot apkārtnē un dzenāt meža dzīvniekus. Der atgādināt, ka šobrīd Medību likums ļauj uzskatīt suņus, kas bez saimnieka atrodas tālāk par 200 m no apdzīvotām vietām, par klaiņojošiem, un dod medniekiem tiesības šādus suņus šaut. Tādēļ, lai nerastos liekas domstarpības ar medniekiem un Valsts meža dienestu, kā arī lai nebūtu jāpārdzīvo suņu zaudējums, aicinām īpašniekus būt atbildīgiem par saviem mājas dzīvniekiem.

Jānis Baumanis,

*MKPC medību saimniecības
vecākais speciālists*

Foto no J. Baumaņa arhīva

Izmaiņas normatīvajos aktos, kas skar medniekus

Ar šā gada 1. janvāri stājas spēkā vairākas izmaiņas, kas tieši skar medniekus.

Izmainīts

50. punkts. Meža cūku, kas vecāka par gadu, alni un staltbriedi atļauts šaut:

50.1. ar vītņstobra medību šaujameroci, kura šāviena enerģija stobra galā nav mazāka par 3000 džouliem, un ekspansīvas iedarbības lodi;

50.2. ar 20.–10. kalibra medību šaujameroci, kas lietojams ar gludstobra muničiju, izmantojot medību lodi.

Ko tas nozīmē praktiski? Tātad no šā gada 1. janvāra meža cūku, kas vecākas par gadu, kā arī aļņu un staltbriežu medībās, vairs nedrīkst izmantot renku-

ļus un citu muničiju, izņemot medību lodes. Arī tāds muničijas veids kā tautā sauktās “trīs bumbas” jeb 3 viena virs otras novietotas apaļas lodītes vairs šādu dzīvnieku medīšanai nav izmantojams. Arī uz “vītņstobriem” attiecas ierobežojums par ekspansīvas iedarbības jeb medību lodi. Tātad tiem medniekiem, kas lielos daudzumos no armijas, zemessardzes vai citiem krājumiem iepirkusi patronas, kas lādētas ar pilnvalka lodēm, jāņem vērā, ka šāda muničija vairs nav izmantojama. 3000 džoulu ierobežojums ieroča stobra galā nozīmē to, ka lielo dzīvnieku medībām vairs nav izmantojami tādi kalibri kā 7,62 x 39, .243 Win, .223 Win un mazāki. Minimālais atļautais

kalibrs ir 6,5 x 55SE.

Ieroču un speciālo līdzekļu aprites likums.

Būtiskākās izmaiņas, kas skar medniekus ir šādas:

Turpmāk ieroča glabāšanas, nēsāšanas un ieroču kolekcijas atļaujas izsniedz uz nenoteiktu laiku (agrāk šīs atļaujas izsniedza uz laiku no viena līdz pieciem gadiem).

Turpmāk vairs nebūs ik pa pieciem gadiem jāveic vītņstobra ieroču kontrolšāvieni Valsts policijas Ekspertīzu centrā. Turpmāk ieroča vienreizēju (pirmreizēju) “atšaušanu” veiks ieroču tirgotājs, vai gadījumā, ja ierocis tiks realizēts citam īpašniekam un kopš kontrolšāvieni izdarīšanas Valsts policijā būs pagājuši vairāk nekā pieci gadi.

Mainīts termiņš, kurā pēc šaujameroca, tā maināmā stobra vai lielas enerģijas pneimatiskā ieroča iegādes tas jāreģistrē Valsts policijā. Tagad tās ir 5 darbadienas (līdz šim bija 3).

Noteikts, ka medību, šaušanas sporta sacensību vai treniņu laikā, vai, pārvadājot ieroci, ir tiesības to un muničiju īslaicīgi glabāt transportlīdzeklī, nodrošinot tā uzraudzību, kā arī to, lai ierocis vai muničija nenokļūst pie nepiederošas personas. Ierocim un muničijai jābūt novietotai neuzkrītošā vietā, transportlīdzeklī aizslēgtam un traucsmes signalizācijai ieslēgtai.

Turpmāk arī medniekiem medību laikā vai, pārvadājot šaujameroci, alkohola saturs organismā nedrīkst pārsniegt 0,5 promiles (līdzīgi kā šoferiem).

Kas kavē meža īpašniekus iesaistīties bioenerģijas ražošanā

Latvijā jau otro gadu darbojas projekts "AFO – Privāto mežu īpašnieku iesaistīšana meža biomasas patēriņa veicināšanā". Tā ietvaros noskaidroti arī meža īpašnieku uzskati un vēlmes. Vairāk nekā 400 meža īpašnieku viedoklis iegūts no anketām, telefonintervijām un diskusijās pēc semināriem.

Motivācija un kavējošie faktori

Bijušā Cēsu rajona teritorijā ap 60% aktīvo meža īpašnieku uzskata, ka viņu īpašumos būtu iespējams iegūt biokurināmo, tomēr interesi kļūt par tā piegādātāju pauda tikai katrs trešais no īpašniekiem. Aptaujā tika norādīti arī kavējošie faktori: pircēju trūkums, ceļu trūkums, iespējamie zaudējumi un nelieli apjomi. Visbiežāk atbildes uz jautājumu, kas pamudinātu mežu īpašniekus piedalīties biokurināmā piegādēs, saistītas ar ekonomiskiem faktoriem: iespēja gūt peļņu (31%), tikpat izdevīgi kā pašreizējā darbība (31%), nav kaitējuma meža īpašumam (13%), netiek traucēta pašreizējā darbība (13%), ir iespēja veikt patstāvīgas piegādes (8%) un nav organizatorisku pienākumu (4%). Negatīvu nostāju pret iesaistīšanos bioenerģijas tirgū izteica 54% respondentu, kā galvenos iemeslus minot nelielas mežu platības un ekonomisko neizdevīgumu, malkas izmantošanu pašu vajadzībām, mežu izmantošanu citiem mērķiem (dzīvošanai, rekreācijai).

Tikai retos gadījumos paši aptaujātie norādīja uz zināšanu trūkumu. Tomēr aptaujas datu analīze liecina, ka mežu īpašniekiem trūkst zināšanu un izpratnes par bioenerģijas ieguvī, ražošanu un tirgu. Piemēram, kā galvenais motīvs tiek minēta "labā cena", kas skaitliskās vērtībās par 70% pārsniedza tābrīža tirgus cenu.

Jau 2007. gadā veiktajās aptaujās noskaidrojās, ka vairākums mežu īpašnieku par biokurināmā avotu uzskata galvenokārt malku, bet zarus, krūmus un mežizstrādes atliekas kā šķeldas avotu atzīmēja tikai 9%. Trīs gadu laikā zināšanas ir uzlabojušās, tomēr nav pietiekamas, lai mežu īpašnieki varētu pieņemt pārdomātus un savlaicīgus lēmumus. Mežizstrādes atlieku pārdošanas iespējas jāizvērtē pirms mežizstrādes darbu uzsākšanas, lai varētu organizēt to savākšanu un pievešanu. Savukārt uzņēmumi nav ieinteresēti pirkt atliekas, ja no tām iepriekš izvākti visi mājās apkurināšanā noderīgie resnie zari.

Telefonintervijās katrs trešais respondents norādīja, ka ir dzirdējis par šķeldas ražošanu no mežizstrādes atlikumiem, katrs astotais zināja arī par uzņē-

mumiem reģionā, kas enerģijas ieguvei izmanto biokurināmo. Gandrīz katrs trešais respondents pieļāva iespēju, ka nākotnē varētu iesaistīties bioenerģijas tirgū, ja iepriekš būs nodrošinājis savas vajadzības un tas būs ekonomiski izdevīgi, kā arī būs ES atbalsts. Katrs devītais aptaujātais jau ir saskāries ar situāciju, ka mežizstrādes atlieku apjomi ir nepietiekami, lai tie atmaksātos.

Galvenie trūkumi dalībai bioenerģijas tirgū

Mežu īpašnieki kā galveno trūkumu dalībai bioenerģijas tirgū min zemas cenas vai pircēju trūkumu, kā arī informācijas trūkumu par firmām, kas uzpērk mežizstrādes atlikumus. Savukārt aptauju rezultāti liecina, ka viens no zemās aktivitātes līmeņiem ir saistīts ar mežu īpašnieku zināšanu un izpratnes

trūkumu par bioenerģijas tirgu un šķeldas ražošanu, kā arī zemo kooperācijas līmeni. Lai uzlabotu situāciju un veicinātu iesaistīšanos bioenerģijas tirgū, mežu īpašniekiem nepieciešama izpratne par biokurināmā avotiem, zināšanas par potenciālajiem resursiem īpašumā, informācija par uzņēmumiem, kas iepērk izejvielas, un sadarbība aktivitātēs. Pirmie semināri par šiem tematiem projekta ietvaros jau ir notikuši, un nākamā gada sākumā tiek plānots turpinājums. Sekojiet informācijai www.videsprojekti.lv

Lelde Vilkrīste

"Vides projektu" eksperte

 SIA LLKC Meža konsultāciju pakalpojumu centrs
Rīgas iela 34, Ozolnieki, Ozolnieku pag., Ozolnieku nov. LV3018
Tālr. 63050477, fakss 63022264 mkpc@mkpc.llkc.lv
www.mkpc.llkc.lv

Meža konsultāciju pakalpojumu centra nodaļas

MKPC nodaļa	Biroji	Vārds, Uzvārds	Tālrunis
Austrumlatgales nodaļa	Ludzas birojs	Ludvīgs Karvelis	65722009, 29411165
Dienvidkurzemes nodaļa	Liepājas birojs	Uldis Šenbergs	63491241, 29285111
	Saldus birojs	Dainis Kudors	63824065, 29186107
Dienvidlatgales nodaļa	Krāslavas birojs	Jānis Dzalts	65620019, 29789364
	Daugavpils birojs	Ilgonis Skrinda	65457097, 26438175
	Preiļu birojs	Astrīda Rudzīte	65381781, 26410476
Madonas – Cēsu nodaļa	Madonas birojs	Mairita Bondare	64822528, 28381176
	Cēsu birojs	Mairita Bondare	64822528, 28381176
Rīgas reģionālā nodaļa	Rīgas birojs	Agris Kauliņš	67895819, 26498315
	Bauskas birojs	Uldis Dzērve	63960149, 29222487
Sēlijas nodaļa	Jēkabpils birojs	Jānis Sēlis	65207372, 26465432
	Aizkraukles birojs	Jekaterina Blaua	65122579, 26534704
Zemgales nodaļa	Jelgavas birojs	Alda Alksne	63048122, 29283108
	Tukuma birojs	Alda Alksne	63048122, 29283108
Ziemeļaustrumu nodaļa	Gulbenes birojs	Ginta Ābelīņa	64474022, 26117578
	Balvu birojs	Jānis Grībovskis	64520011, 26314426
Ziemeļkurzemes nodaļa	Kuldīgas birojs	Sigita Vaivade	63323955, 29103658
	Talsu birojs	Sigita Vaivade	63323955, 29103658
Ziemeļvidzemes nodaļa	Valmieras birojs	Dzintars Alksnis	64250210, 26415649
Limbažu nodaļa	Limbažu birojs	Jānis Zvaigzne	64022679, 28307178
Apmācību centrs „Pakalniēši”		Inese Maillīte	64828108, 26141853
Apmācību centrs „Mežtekas”		Juris Gusts	26545195, 28692818

 Čiekura
NĀKAMĀJĀ
NUMURĀ

- Par izmaiņām normatīvajos aktos
- Interesanti produkti, ko var iegūt no meža
- Kā mežus apsaimnieko Norvēģijā
- Vai Itālijas pieredze var būt noderīga Latvijā?
- Svarīgākais pavasara darbos

 Čiekurs
informatīvais izdevums
Izdevējs:
SIA LLKC Meža konsultāciju pakalpojumu centrs
Rīgas iela 34, Ozolnieki, Ozolnieku pag.,
Ozolnieku nov. LV3018
Tālr. 63050477, fakss 63022264
mkpc@mkpc.llkc.lv; www.mkpc.llkc.lv

Izdevumu iespiešanai sagatavoja
Sarmīte Grundsteine,
MKPC Informācijas un apmācību daļas vadītāja
Tālr. 63050477, mob. 29133563,
ciekurs@mkpc.llkc.lv
Makets un drukā — SIA Jelgavas tipogrāfija

Čiekurs izdots Valsts Lauku tīkla pasākumu ietvaros

 Mixed Sources
Product group from well-managed forests and other controlled sources
Produktu grupa no labi apsaimniekotiem mežiem un citiem kontrolētiem izejvielu avotiem
www.fsc.org Cert. no. SW-COC-002823
© 1996 Forest Stewardship Council

PROJEKTU LĪDZFINANŠĒ
EIROPAS SAVIENĪBA

EIROPAS LAUKSAIMNIECĪBAS FONDS LAUKU ATTĪSTĪBAI:
EIROPA INVESTĒ LAUKU APVIDOS

